

LJUBLJANA, dne 15. septembra 1908.

POPOTNIK

▷ Pedagoški in znanstven list. ◁

Letnik XXIX.

Štev. 9.

VSEBINA:

1. Avguštin Požegar: Telesni siločut in njegova higijena	257
2. Otilija Feigel: Prosto spisje	264
3. Miro Šijanec: Tolstoj	269
4. Janko Polák: O podrobnem učnem načrtu	280
5. Eliza Kukovec: Vsestranska obravnava številnega obsega 1 do 10	284
6. Književno poročilo	286
7. Razgled: Listek 287 — Kronika	288

Last in založba

„Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.

„Učiteljska tiskarna“

last „Učiteljskega tiskovnega društva“,
registr. zadruga z omejenim jamstvom

v Ljubljani, Gradišče št. 4

priporoča slavnim krajnim šol. svetom,
šolskim vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine

iz svoje zaloge.

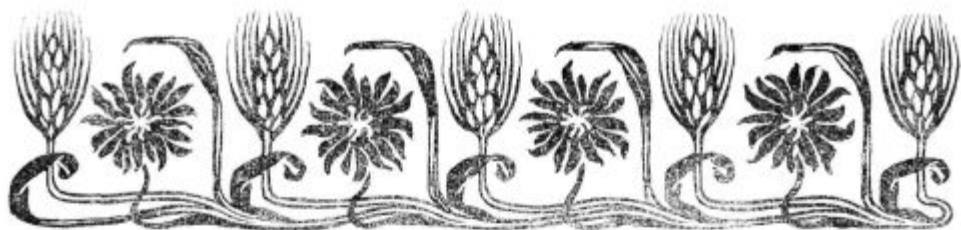
Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastonj. Ÿ Po-
strežba točna. Ÿ Tudi vse tiskovine za župan-
stva ima tiskarna po zmernih cenah v zalogi.

Tiskarna sprejema vsa v tiskarsko stroko spadajoča
dela ter jih izvršuje okusno in po solidnih cenah.

Izvrševanje tiskovin v enobarvnem in večbarv-
nem tisku. Ÿ Tiskanje muzikalij in časopisov.

LITOGRAFIJA.

Telefon št. 118. Ÿ Poštna hranilnica št. 76.307.

Telesni siločut in njegova higijena.

Piše *Avguštin Požegar.*

(Dalje.)

troški smeh opazujemo pri raznih prilikah in čestokrat rečemo, da se smeji ta ali drugi otrok prav iz srca. Ne bodemo tukaj iskali znakov takoimenovanega otroškega, srčnega smehu, recimo samo, da ga takoj spoznamo in razločujemo od zlobnega, prisiljenega smejanja. Za telesno otroško zdravje ima veljavo le nedolžno smejanje, ki pravimo o njem, da prihaja iz srca in gane srce drugih. S tem hočemo izraziti resnico, da je srce kot telesni organ sedež, bolje rečeno izvor veselja in čustva.

In res je tako. Že starodavni mislec Aristotel je imenoval srce „*punctum saliens*“ — skakajočo točko telesnega življenja, ki je od njega odvisno vse zlo in dobro. V trenutku, ki v njem prične delovati srce, prične se tudi človeško življenje in v trenutku, ki v njem srce zastoji, je telesnega življenja konec in v istem hipu nastopi smrt. Ljudje so spoznali, da smemo primerjati srce z osrednjim strojem, ki goni v tovarni telesnega življenja vse druge stroje, kolesa in kolesca, ki se vstavijo takoj, če se vstavi osrednji stroj.

Za časa priprav na naš poklic smo morebiti slišali marsikaj o stvarstvu srca in o njegovem delovanju, proučili smo pretakanje krvi po telesu i. t. d. Kljub temu bo vendar kazalo, da se ponudimo malce „pri srcu“, ki nam gorko bije za našo ljubo mladino. Našli bomo nekatere zanimivosti, ki so jih razkrili novejši preiskovalci telesnega življenja in ki nam nudijo marsikaj navodil pri ravnanju z otroci.

Zanimivo je že vprašanje, kako srce raste. Vem, da se zanimamo za razvijanje telesa sploh, a dvomim, da je mnogo takšnih, ki so premišljevali že o rasti „srca“, tega v varnem zavoju skritega, najimenitnejšega telesnega organa. Filozof Beneke, ki se je mnogo bavil z dušeslovjem in sploh s pedagogiko, je preiskoval tudi delovanje raznih telesnih organov. Predvsem je poudarjal dejstvo, da so srce in krvne cevi, ki prepregajo človeško telo, v tako ozki zvezi, da tvorijo celoto, četudi ima srce svojo posebno nalogo.

Srce dobiva polagoma velikost, ki ne sme biti kakšna bodi, če naj opravlja svojo nalogo naravno pravilno. Na drugi strani ne smejo presegati žile in cevi, ki so s srcem v zvezi, določene mere, sicer bi moralo nastati nesoglasje med srcem in med krvnim ocevjem, ki bi zaviralo pravičen krvotok.

Človek ima v otroški dobi malo srce, a krvne cevi so v primeri s srcem prostorne. To razmerje med srcem in krvnim ocevjem v otroški dobi ni brez pomena. V tej dobi je človeško telo nerazvito ter mora hitreje rasti, da si osigura svojo trdnost. V to je potrebno, da obtoči telo življenja sok v širjih cevih, a nekoliko hitreje kakor v poznejših dobah. Matere in druge osebe čestokrat prezrejo to dejstvo ter nehote in nevedoma zavirajo prosti tok krvi, ker ovijajo dete pretesno.

To razmerje med velikostimi srca in krvnih cevi se ne izpremeni mnogo do 12. leta življenjske dobe. Od te dobe se začne telo krepkeje razvijati na dolgo. Srce začne hitreje rasti, a cevi zastajajo napram srcu. Kadar je človek dosegel 18 do 20 let ima prostorno srce, a krvne cevi so ostale napram srčni otlini ozke. V tem oziru nam dajejo razni preiskovalci čudne podatke. V detiški dobi je n. pr. razmerje med prostorninama srca in aorte — žile odvodnice — kakor 25:20. Do 12. leta starosti se izpremeni to razmerje v 140:50, pri doraslem človeku pa je razmerje med srcem in aorto kakor 290:61. Ta števila jasno govoré, kako čudovito se izpreminja razmerje med deli krvnega ocevja, ki mu je v središču bijoče srce.

Če pomislimo, da ima vse to največo veljavo za pravilno pretakanje krvi po telesu in za njegovo hranitev, lahko tudi uvidimo, da so posledice za telesno zdravje jako slabe, ako ne doseže srce razvitka, ki odgovarja prostornini krvnih cevi. Že tukaj izprevidimo, da izvira iz nesoglasja med srcem in krvnim ocevjem obilica bolezni. Dognano je sicer, da je sprejemnost za razne bolezni v raznih življenjskih dobah, po spolih, po stanovih itd. deloma odvisna od pravilnega razmerja med srcem in krvnim ocevjem.

Le naravno, normalno razvito srce v zvezi z njemu primernim ocevjem zamore provzročiti, ozir. vršiti pravičen krvotok. Delo pa, ki ga opravlja zdravo srce od prvega do zadnjega trenutka telesnega življenja, se nam zdi malenkostno, ker ga ne zamoremo tako hitro meriti in ceniti kakor druge opravke. Toda kdo še ni položil roke na svoje srce ali na prsa ljubljenega deteta? Kdo še ni čutil skrivnega utripanja v prsni otlini? A kdo se je že vprašal, koliko dela opravi srce v uri, v dnevu, v letu, v dobi tvojega življenja? Dragi, bitje srca, srčna pulzacija je čudež, ki zakriva skrivnost življenja.

Odkod, zakaj in kdaj začne srce biti? S tem vprašanjem se bodo bavili sposobnejši in spretnejši učenjaki, mi navedimo le nekoliko podatkov o delovanju srca.

Srčno mišičje in tudi stene krvnih cevi imajo čudovito lastnost, da se krčijo in raztegujejo. Sila, ki se ž njo godi krčenje in raztegovanje srca, se

imenuje srčna gonilna sila. Srčno gonilno silo lahko zasledimo kjerbodi na površju telesa, opazimo jo lahko s tipom, a tudi z očesom. Na skrajnem površju telesa se sicer pojavlja srčna gonilna sila slabo, kar si po fiziških zakonih o delovanju sil lahko pojasnimo. Srčna gonilna sila se najmočneje pojavlja na mestu, kjer biva, tedaj v srcu in v obližju srca. V krvnih ceveh, ki so od srca oddaljene, pojema gonilna sila vedno bolj, in izginila bi popolnoma, ako bi je ne podpirale primerne lastnosti krvnih cevi. Natančna preiskovanja so pokazala, da imajo krvne cevi visoko mero prožnosti, krv, ki se pretaka po ceveh, se tare ob stenah in to trenje slabi srčno gonilno silo tembolj in zavira pretakanje krvi, čim tanjše so cevi in čim dalje so od srca. Toda cevi so prožne in zamorejo se krčiti in raztegovati. S pomočjo te prirojene sile pospešujejo krvne cevi delo srca in odstranijo vpliv trenja v zadostni meri.

Danes skoraj vsakdo govori o telesni higijeni in vsakdo ve, kako blagodejno vpliva trenje ali drgnjenje kože na človeški vitalni čut. Odkod izvira ta blagodejni čut? Kadar taremo kožo s primerno raskavimi predmeti, ne snažimo le kožnih luknjic in ne pospešujemo le pristopa zraka v kri — marveč odpravimo kolikor toliko trenje krvi v ceveh. Tem potom pospešujemo pretakanje krvi ter olajšamo srcu njegovo delo. Vrhutega dražimo na površju telesa končajoče živce, ki povzročijo sigurneje delovanje cevnih sten. Od kakovosti krvotoka pa je odvisno vse telesno blagostanje, in zato čutimo več zdravja, več življenske energije, kadar smo si po trenju kože ojačili krvotok. Zdravniki, ki na vse načine priporočajo gojitev kože, so pravi prijatelji človeškega zdravja — in žal, da se njih blago hotenje ne spozna in ne pripozna povsod. Mnogo zakrivi v tem oziru prevelika udobnost, ki pa je sama na sebi že znak in pojav pojemajoče življenske energije.

Poglejmo delovanje srca še nadalje. Človek, ki tehta 60 do 70 kg ima približno 5 kg krvi. Pokazalo se je namreč, da ima človek krvi okolo $\frac{1}{13}$ del teže. Mislimo, da je množina krvi razdeljena enakomerno po vsem krvnem ocevju. V tem slučaju bi bile vse cevi enako napolnjene, kar pa ne sme biti, sicer bi bilo pretakanje krvi radi povsod enakega tlaka nemogoče. V tem slučaju bi bile cevi tudi razdeljene nekoliko čez mero, ker je dognano, da je krvi nekaj čez mero, ki odgovarja skupni prostornini nerazdeljenih cevi. Vsled večje mere krvi se tedaj morajo prožne stene cevi raztegovati, oziroma v drugih delih krčiti. Tako nastane valovito gibanje, pretakanje krvi. Ko bi bilo srce mirno, bi bilo sicer pretakanje krvi nemogoče — ampak kri bi stala mirna. Toda srce ne miruje, ampak krči se in razteguje. Zasedujmo to delovanje nekoliko, saj je zanimivo dovolj. Kadar se srce raztegne, razširi, razdalji, potegne celo naravno nekaj krvi iz ocevja v svoje prostore; kadar se skrči, izžene ali iztisne zopet toliko krvi v ocevje. Vsled takšnega delovanja nastane precejšnja razlika med krvnimi tlaki v srcu in v raznih delih krvnega ocevja. Ako tedaj raste tlak krvi v enem delu cevi, pojema

tlak v drugem delu in zopet obratno. In šele po razliki krvnih tlakov v srcu in v raznih delih ocevja se omogoči gibanje, pretakanje krvi. Razliko krvnega tlaka pa provzroči krčenje in raztegovanje srca, ki ga podpira prožnost krvnih cevi.

Če pogledamo delovanje srca in če pomislimo njegovo stvarstvo, se nam vriva primer srca s sesalko, ki jo rabimo pri vodnjakih in drugod. In kdor ve, da zabranijo pogreški pri raznih ventilih (klopnicah) vse uspešno delovanje sesalk, ta tudi lahko izpozna, da ustavijo pogreški na srčnih klopnicah pretakanje krvi ter provzročijo hipno smrt.

V navadnem vsakdanjem življenju pač malokdo pomisli, da je odvisno človeško življenje le od srčnega bitja, da visi res le „na niti“. Bilo bi sicer odveč, ko bi hoteli misliti na to resnico pogosto. A če se je ne spomnimo nikdar, nam je to lahko na škodo. Srce je namreč tako čudno, umno in primerno ustvarjen telesni organ, da zasluži vso našo pozornost pri načinu življenja. Močan je ta organ in na to se radi zanašamo in upiramo ter ga napenjamo in mučimo čestokrat črez mero. Srčno delo se nam zdi malenkostno — in zaradi tega ga preziramo; saj ga ne merimo in ne cenimo, kakor merimo in cenimo delo težaka ali vprežne živali. In vendar je srce vedno vpreženo!

Splošna fizika, tehnika in druge vede so toliko napredovale, da zmoremo vsoto dela raznih strojev, oseb in živali izraziti v matematiških obrazcih. V novejših časih pa so se lotili fiziologi vprašanja, kako bi bilo določiti vsoto vseh delavnih sil, ki jih potrebuje in ima človeško telo za vršitev življenjskega procesa. In če spoznamo in trdimo, da je najvažnejši in zanimiv delavec v človeškem organizmu srce, ki neprenehoma opravlja isto delo, moramo se tembolj čuditi, da se ta delavec ne naveliča vedno istega dela in da se ne obrabi v teku dolgih let. Srce je motor krvnega toka in če so zamogli učenjaki določiti vsoto potrebnega srčnega delovanja le za dan življenja, potem bodeimo zastrmeli nad ogromno množino dela, ki ga zahteva naše telesno življenje od srca.

Za določitev srčnega dela sta merodajna dva činitelja. Poznati moramo množino krvi, ki jo iztisne srce v določenem času. Poznati moramo tudi tlak, s katerim krv iz srca izteče. Če poznamo ta činitelja krvotoka, potem je mogoče računati silo, ki se porabi pri delovanju srca. To silo lahko izrazimo po kilogrametrih kot obcnem merilu mehaniških sil. Na ta način je mogoče povedati, koliko kilogramov teže zamore srčna gonilna sila vzdigniti za določeni čas 1 m visoko.

Izvolimo tedaj določen čas, trenutek. Srce se skrči in nekoliko krvi izstopi iz njegovih prostorov v ocevje. Po mnogih opazovanjih se je našlo, da izstopi pri enem skrčenju povprečno 180 g krvi. Povprečni krvni tlak v žili odvodnici — aorti — je nekaj nad 3·3 m visoke krvne cevi. To pomeni, da drži krvni tlak v začetku aorte ravnotežje cevi krvi, ki ima isti premer

ter 3·3 m visokosti ali, krv bi se dvignila nad 3 m visoko, ako bi aorto prerezali pri srcu. Če tedaj iščemo množino srčnega dela pri eni skrčitvi, moramo samo 0·18 kg množiti s 3·3. Tako dobimo približno 6_{10} kgm za trenutek. V minuti štejemo povprečno 75 srčnih udarcev ali pulzacij. Če vršimo potrebne množitve, dobimo okolo 65.000 kgm dnevnega dela, ki ga opravi le leva polovica srca. Na tak način dobivamo predstave o delovanju srca. A ne pozabimo na desno polovico srca. Preiskovalci so našli, da je krvni tlak v veliki pljučni odvodnici 3krat manjši kakor tlak v aorti in zaradi tega je tudi vse delo desnega srca v istem času le $\frac{1}{3}$ dela levega srca. Vsota dela, ki ga opravi celo srce v teku 24 ur, je torej okolo 87.000 kgm. Kaj pomeni vse to? Prenesimo si stvar na polje vsakdanjih predstav o mehaniškem delu. Ko bi zamogli sešteti trenutne, srčne gonilne sile v 1 do 24 urno skupno silo, bi bila njena jakost toliko, da bi ta sila vzdignila 87.000 kg ali 870 q 1 m visoko ali da bi vzdignila 1 kg — 87.000 m ali 87 km visoko. Sedaj pa, cenjeni čitatelji, množite to dnevno delo s 365 in pogledjte si srčni letni opravke! Potem množite srčno letno delo s številom let, ki jih živite. Končno bodeite sprevideli, da delo malega srca ni malenkostno. — Še nekaj hočemo tukaj navesti. Tehniki so preračunili, pravzaprav izračunili, da zamore zdrav težak opraviti v 8 urah okolo 320.000 kgm. Če primerjamo močne ramne in ostale telesne mišice delavca s primeroma majhnim srcem in če pomislimo, da opravi srce nad $\frac{1}{3}$ mehaniškega dela, ki ga opravi ostalo telo težaka, moramo tembolj strmeti nad množino srčnega delovanja.

Toda kaj se godi s tolikim delom? Mehaniška teorija o toploti uči, da se pretvarjajo, bolje rečeno izpreminjajo mehaniški opravki v toploto, toplota v delo. Tudi krčenje in raztegovanje srca in cevnih sten se izpremeni v toploto, ki je vedni izvir novih življenskih sil. Vse delo srca se porabi v premago trenja krvi ob cevnih stenah, se pretvarja v toploto, deloma tudi v elektriko. Tako nam postaje vedno jasneje, odkod prihaja telesna toplota, ki nam je toliko potrebna. Le srce proizvaja toploto v telesu, zato ne govorimo prazno, kadar rečemo, da srce bije nam gorko.

Toda ne poslovimo se še od srca. Morebiti je že marsikateri premišljeval o pretakanju krvi po telesu ter se vprašal, koliko daljave teče kri v eni sekundi. Saj nas spominja na krvotok tok potočne ali rečne vode, ki se pomakne v eni sekundi 1 m ali več m daleč. Poznanje hitrosti pretakanja krvi je sicer potrebno, ker od hitrosti krvotoka lahko sklepamo na razna telesna stanja.

Že zgoraj smo omenili, da pojema krvni tlak od srca proti površju telesa v razmerju oddaljenosti. To dejstvo tem laže razumemo, če pomislimo, da se cepijo sprva cele cevi na vedno tanjše cevke — panoge. Te cevke končno nimajo debelosti lašu. Ako pa zložimo debelosti vseh posamnih cevk v eno debelost, prekosi ta skupna debelost ali prostornost prvotno celo

cev glede na prostornost. Zaraditega mora hitrost pretakanja krvi od srca proti površju telesa pojemati. To smo ponovili le toliko, da vemo, da krvotok ni povsod enako hiter.

Opazovanja z drobnogledi so pokazala, da se pretaka krv najhitreje v žilah odvodnicah (arterijah), počasneje pa v žilah privodnicah ali krvnicah, najpočasneje pa v žilah, ki so lasotenke. Mogočna žila je vratna odvodnica. V njej preteče kri v eni sekundi 3 dm daljno pot, v lasotenki cevi pa le $^8_{10}$ mm. Iz tega razvidimo, da se pretaka kri v vratni odvodnici 375 krat hitreje kakor v površni lasocevki. V večjih privodnicah ali krvnicah je hitrost pretakanja $\frac{1}{2}$ do $\frac{2}{3}$ manjša kakor pa v odgovarjajočih delih odvodnic. Zgoraj smo že omenili, da ima človek krvi okolo $\frac{1}{13}$ svoje telesne teže. Če se k temu more določiti, koliko krvi se po 1 kratni krčitvi srca zažene v odvodnico (aorto), potem je mogoče približno določiti čas, ki ga rabi vsa množina krvi, da dovrši tok po celem telesu.

Enkratna skrčitev (sistola) srca iztisne v odvodnico kakor rečeno 180 g = 0.18 kg krvi. Ako nam bije srce v minuti 70 krat, potem teče v minuti 70 krat 0.18 kg krvi iz srca v odvodnico, torej približno 12.6 kg. Če ima tedaj dorasla oseba 70 kg teže, takrat ima okolo 5 kg krvi. To množino krvi zažene srce v teku 23 do 24 sekund iz svoje prostornine po celem ocevju. Ta razmeroma jako kratek čas za enkratni krvotok se spreminja prav močno po številu in po krepkosti srčnih udarcev ali srčne pulzacije (pellere — gnati). Pri otrocih je srčna pulzacija številnejša kakor pri doraslih, zato je čas enega krvotoka pri otrocih krajši kakor pri doraslih.

Sicer je tudi mogoče pretakanje krvi pospešiti, oziroma čas krvotoka krajšati. Kadar opravljamo večje telesne kretnje, takrat se pomnoži delovanje pljuč, a ž njim v istem razmerju delovanje srca. To nam ni nič neznanega, saj opazujemo to prikazen na sebi, a tudi na otrocih, kadar telovadijo ali tekajo i. dr. Zanimivo je opazovati delovanje srca, kadar je telo bolno in če spremi bolezn mrzlica. Takrat vidimo, da deluje srce sicer živahneje, a vendar slabše po obsegu kakor pri zdravju. To so za zdravnika, a tudi za učitelja in za vsakega človekoljuba velevažna znamenja. Saj vemo, da je od posebnosti krvotoka odvisno telesno blagostanje. Nam se v takšnih slučajih dozdeva, da se vrši krvotok hitreje, a motimo se, čas krvotoka je v mrzličnih boleznih daljši.

Bitje srca je sploh zanesljivo znamenje in merilo za zdravstveni položaj telesa — toda poznati ga moramo, da nas ne vara. Kdo še ni slišal o nervoznem srcu — in kdo ga nima v večji ali manjši meri? Vse kaže na to, da sta krvotok, srce in živčevje v najožji zvezi in da vplivata drug na drugega potom neštevilnih refleksov. Naše subjektivno opazovanje nam kaže, da vpliva najmanjša duševna sprememba na delovanje srca, ga pomnožuje ali zadržuje, tako, da lahko iz srčne pulzacije sklepamo na duševni položaj

dotične osebe. Do dobrega poznajo to v prvi vrsti le strokovnjaki, naravopisci in zdravniki, a tudi drugi bi ne smeli biti na tem polju neveščaki.

Navadno bije zdravo srce odraslega v minuti 70 do 75 krat. V nrazličnih boleznih se bitje srca lahko pomnoži do 80, 90, 100 in še več udarcev v minuti. Ako pa n. pr. potipamo „srčno žilo“ mlade osebe, ki ravniokar nekaj izrednega zagleda, doživi ali pričakuje, čutimo jako hitro srčno pulzacijo. Lahko celo mislimo, da je dotična oseba bolna. Vendar je hitra pulzacija pri bolni osebi drugačna kakor pulzacija pri osebi, ki se je le nekoliko živčevno razdražila. Pulzacija z rastočo in visoko telesno toploto kaže na bolezen, pri drugih prilikah pa ostane telo v navadni toploti. Občutljivi bolniki kažejo številnejšo srčno pulzacijo že takrat, ako jim kaj neljubega povemo, ako stopi nepričakovana oseba v sobo itd.

Da je srce za vse zunanje dogodke tako občutno in sprejemljivo, to so ljudje že davno spoznali potom izkustva, ne potom znanstvenega raziskovanja. Zaraditega ne govore ljudje zastonj, kadar rečejo: „Srce mi skače od veselja“ ali: „Srce se mi krči od jeze, mi bo počilo od žalosti.“

To so poljudne govorice, ki so znanstveno dognane, ker so naravno utemeljene. Sicer je številnost srčne pulzacije odvisna še tudi od drugih okolščin. Splošno se mora reči, da pojema številnost pulzacije od rojstva do dobe doraslosti. Dojencu bije srce v eni minuti do 134 krat, v starosti od 20 do 24 let le povprečno 71krat. Od te dobe ostane srčno delovanje precej stalno ter poskoči od 55. leta naprej na 72 udarcev v minuti. V 80. letu starosti bije srce 79krat v minuti. Učenjak Ketelet je hotel dokazati, da pojema srčna pulzacija v razmerju rastočega telesa ter da imajo velike osebe počasnejšo pulzacijo kakor male osebe. Naravopisca Gould in Bakster pa sta ob velikem številu ameriških vojakov dokazala, da Keteletova trditev ni resnična. Moški spol ima nekoliko počasnejše srčno bitje kakor ženski, a tudi pri isti osebi menjava število pulzacije brez ozira na bolezen i. dr. Pri ležanju je srčno bitje počasneje, a pomnoži se hipoma, ako vstanemo. Sedenje, kakor ga imajo otroci v šoli, nikakor ni ugoden telesni položaj za najboljši krvotok, zato menda otrokom kmalu preseda sedenje in želé stati ali hoditi. Zjutraj nam bije srce hitreje kakor zvečer, česar bi ne pričakovali. Po jedi je srčna pulzacija številnejša kakor pred jedjo.

Tudi zračna toplota in zračni tlak vplivata na število srčnih udarcev. O tem smo se lahko dovolj prepričali v dolgi dobi letošnje vročine, ki je otežila dihanje in na ta način zavirala pravilno srčno pulzacijo.

(Dalje.)

Prosto spisje.

Vprašanje za okrajno učiteljsko konferenco dne 4. julija 1908 v Mariboru.

Poročala *Otilija Feigel*.

(Konec.)

Nalogo svojo omejim in se oziram le na snov, katera je za učence porabna. Preveč bi se zamudila, ako bi govorila o spisih, katerih otroci ne morejo in ne smejo pisati.

Izbiraj si spise iz otroškega življenja, za snov naj ti služijo njegove majhne skrbi in bolečine, njegove majhne želje in radosti, ki se le nam zde malenkostne, a otrok jih čuti v isti meri, kakor čutimo odrasli svoje velike težave, svoje velike radosti. Res, da otrok ne občuti dolgo, hitro se menjuje pri njem veselje in žalost, žalost in veselje. A pomisliti moramo, da v njegovem življenju še ni onega velikega regulatorja — treznega razuma, ki nam pomaga urejevati želje, tešiti bolečine, miriti naša radovanja.

Snovi ni treba učitelju dolgo iskati. Duh naj mu pohiti „nazaj, nazaj v deželo sveto“, v raj njegove zlate mladosti, k njegovim lepim mrtvim spominom. Samo te lepe mrtve spomine naj obudi v sveže življenje.

Ne samo, da otroci kaj radi pišejo take spise, oni tvorijo most med šolo in domom in nudijo učitelju lepo priliko, da proučuje domače razmere otrokove, kar je za učitelja tuptam velike vrednosti.

Naj navedem tudi nekaj takih spisov:

Naša muca.

Imam tri mlade muce. Ko pridem iz šole, se grem takoj igrat. Ko sem se nekoč z mucjo igrala, me je okraspala. Potem sem jo malo udarila, se je začela takoj jokati. Bala sem se, da bom dobila nekaj od matere. Ko so šli mati na vrt, sem dala mucji malo mleka, pa je bilo zopet dobro. Nekoč je videla moja muca psa, pa je šla zmirom bližje. Ko je bila blizu, se je postavila in je skočila za psom. Pes pa je bežal, da sem mislila, da bo zgubil noge.

Ko sem bila mala.

Ko sem bila mala, so mati rekli: „Beži, muca tebe ham!“ Pa sem tako bežala, da sem padla in sem se udarila, da mi je kri tekla. Mati so me tudi nekokrat strašili, da pride bavec in me odnese. Jaz sem se skrila pod posteljo, mati so pa rekli: „Saj ga ni, je že šel.“ Potem sem šla na podstrešje, na podstrešju je bil kufer.

V tisti kufer sem se zaklenila. Potem pa nisem mogla ven in sem se začela jokati. Mati so prišli na podstrešje in so me klicali. Jaz sem se oglasila: „Tukaj sem!“ Potem so me izpustili iz kufra. Na podstrešje pa nisem šla nikoli več.

Kako je bilo na pašniku.

* Nekoč smo gnali na Štriblovo past, moj brat, Miškova Nana in jaz. Moj brat je pomagal seno sušiti in plastiti. Potem je prišel gori na Štriblovo. Na pašniku je bila peč, in tam smo si kurili in smo se igrali. Moj brat je bil oče, Miškova Nana mati, mi pa otroci. Malča je šla na njivo po krompirja in smo ga pekli. Ko je bil pečen, smo šli večerjat. Ko je zvonilo večno luč, je oče molil angelsko češčenje.

Nama z bratom se je pa doma šiba namakala, Lojzi, Nani in Malči se je tudi šiba namakala.

Kadar pečejo naša mama kruh.

Kadar naša mama kruh pečejo, jim dam vsakokrat malo rajdico in jih prosim, naj mi naredijo bider. Očetu pa rečem, naj mi dajo pet krajcarjev za rozine. Ko mi dajo oče denar, grem kupit rozine. Ko sem jih prebrala, sem jih dala materi, naj jih dajo v biderček. Nekoč sem rekla materi, da si ga bodem naredila sama. Mama so mi dali testa in sem sama naredila biderček. Ko je bil pečen, sem ga vzela ven in sem ga razrezala na kose in sem dala vsakemu kos. Potem pa jaz nisem nič imela. Jokala sem se in sem rekla, naj mi da vsak košček.

Kako smo se igrali.

Zadnjič smo se igrali na travniku. Žogo smo si metali v zrak. Žoga je obstala na drevesu, potem jo nismo mogli dobiti doli. Sezuli smo se in smo metali črevlje gori. Prijateljica je prišla k nam v vas in nas je vprašala, kaj delamo. Rekli smo: „Kanjoha streljamo, pa se ga nič ne prime.“ Vrgla sem grudo gori, in žoga je skočila doli. Prijateljica je rekla: „Takšnega kanjoha streljate, zato se ga nič ne prime.“ Jaz sem rekla: „Prišlo bi se ga že, pa nič ne čuti. Ko bi čutil, bi že skočil, bi ne čakal, da bi mi v njega streljali.“

Preden nadaljujem, moram omeniti, da je treba učitelju največje pozornosti pri izbori naslova. Da ne sme biti presplošen, da ne sme imeti niti preveč, niti premalo vsebine, je samoumevno. Naslov pa mora biti samobesni zanimiv in budilen, kajti od tega je največ zavisno. Čim lepši je naslov, tem rajši otroci pišejo.

Ko sem jih nekoč vprašala, kakšen spis naj jim dam, se je oglasila deklica: „Dajte nam takšen spis, da se začne naslov kakor pesmica.“ Ali ni

bil to dober nauk za me. Nehote sem se spomnila besed: „Und was kein Verstand des Verständigen sieht, das übet in Einfalt ein kindlich Gemüt.“

Iz lastne izkušnje vemo, s kakim veseljem začnemo čitati knjigo z naslovom, ki nam ugaja prvi hip. Baš isto je pri spisih.

Dobro je, ako da učitelj učencem po dve ali še več nalog hkratu v izbero. Čemu to? Poglejmo zopet v svoje srce, da druge lažje umevamo. En zvok, ena beseda, en stavek zbudi včasih v naši duši nešteto predstav, ko pa baš ta zvok, ta beseda, ta stavek ne najde v drugem nikakega odmeva. Vemo tudi, kaka razlika je med deško in dekliško dušo, tudi iz tega vzroka naj uvažuje učitelj prejšnje besede.

Jako zanimivi za učitelja in tudi ne male vrednosti za dušeslovca so spisi, ki se ozirajo na duševno življenje otrokovo. En spis te vrste me je posebno zadovoljil. Italijanski filozof Montegazza je dal deveterim svojih najboljših slušateljev na vseučisišču v Bolonji nalogo, kaj je najlepše.

Umevno je, da so bila mnenja različna kakor okus dotičnih slušateljev. Le v enem predmetu so se strinjali, najkrasnejši se jim je zdel solnčni zahod.

Radovedna sem bila, kaj se zdi mojim majhnim „slušateljem“ najlepše. Tu sem zvedela marsikaj. Zvezdnato nebo, cvetoči travnik, angeli v župnijski cerkvi, nova obleka s čipkastim vstavkom je bila nekaterim vzor lepote. A skoraj nobena učenka ni pozabila omeniti, da je solnčni zahod vendar najlepši.

Zanimiv je bil tudi spis „Kaj imam najrajša“. Eni učenki je najljubša narava, drugi vse, kar govori in živi in poje, tretji vse, kar se ji zdi smešno. Ena učenka sovraži le kačo, vse drugo ji je ljubo, eni je najljubša steklena kroglica, drugi pa njen zajček. Ena učenka pa ni mogla povedati, kaj ima najrajša, ko pa ima toliko stvari rada.

Še zanimivejši je bil spis „Kaj bi vse rada vedela“. Naj navedem dva spisa te vrste:

1.

Rada bi vedela, kako se sonce zbudi. Jaz pa že vem, kdo zvezdice užiga. Sveti Bogec jih užiga. Enkrat sem mislila, da je vse polno lučic v nebesih, da se skozi nebo vidijo, zato pa vidimo zvezde. Tudi bi rada vedela, kaj jedo zamorci. Kako rada bi vedela, kako je pod svetom, kjer mi hodimo gori. Sanjalo se mi je, da sem bila doli pod zemljo, sem bila gori na krogli, in je visela vrv doli v vodo. Spustila sem se doli po vrvi in sem padla v vodo. Potlej me ni bilo nikjer več.

2.

Jaz bi rada vedela, kako Bog dobi ljudi v nebesa. Jaz si mislim, da Bog dobi ljudi v nebesa po štrikih. Gori na štriku je privezana deščica. Po dvoje jih sede gori. Angel tisti štrik navije, Bog pa ljudi gori vzame.

Drugo, neizcrpno polje za spisje je ljubljenska naša — narava. Saj vemo, koliko smisla imajo baš naši kmetijski otroci za njo.

Kakor pesnik, tako ji tudi otrok namisli osebno čutenje. Kaj lahko se prilagodi njenemu bistvu, zato tudi tako rad poosebljuje. Zakaj bi učitelj ne uporabljal te zmožnosti. Evo dvojih primerov.

Ko bi bila jaz roža.

Ko bi bila jaz roža, bi lepo cvetela, da bi me vsakdo rad pogledal. Pa bi rekel: „To je pač tako lepa rožica, da bi jo koj utrgal.“ Ko bi odšel, bi mu rekla: „Kaj me ne boš utrgal in nesel na svoj dom in vsadil na vrt?“ Prišel bi nazaj in bi me utrgal. Jaz bi pa rekla: „Ko si me utrgal, zdaj me pa še na vrt vsadi.“ Pa bi me vsadil in bi še lepše cvetela. Drugi dan bi šel gledat, kako cvetem. Oj, kako veselje bi imel in bi se me v srce razveselil!

Ko bi bila kukavica.

Ko bi bila kukavica, bi pela ku, ku! Spomladi bi se gugala na zeleni veji in bi pela, da bi me otročiči poslušali. Če bi me prišli otroci iskat, bi strčala na drugo drevo in bi zopet začela kukati. Jaz bi jim rekla: „Otročiči, zakaj hodite za menoj?“ Če bi otroci rekli: „Radi bi te videli, kakšna si,“ bi pa rekla: „Saj me vidite tukaj, kako se gugam na vejici in oznanjam veselo pomlad. Saj vam ne storim nič žalega. Radi se imejte in skakajte semtertja, jaz pa bom veselo kukala ku, ku! ku, ku!“ Fantič bi pa rekel: „Le kukaj, vesela ptica, saj ti ne bom storil nič žalega. Kadar bo poletje, tedaj te ne bom več slišal, ne bo več tako veselo kakor spomladi. Le še enkrat žalostno zakukaj ku, ku! ku, ku! Ko te ne bom slišal zopet tako hitro.“

Od takih spisov pričakujem prav mnogo za poznejše življenje. Otroci se ne uče soditi samo s svojega stališča, ampak tudi s tujega. Ako to zmožnost uporabljamo napram svojemu bližnjiku, se vedno bolj bližamo izpolnjevanju krasnih besed francoske pisateljice: „Kdor vse razumeva, vse odpušča“.

Otroci kaj radi pišejo spise, spisna ura jim je najljubša, niso malo nejevoljni, ako včasih katera odpade. Ni jim dovolj šolskih nalog, pišejo tudi prostovoljne spise z različno vsebino. Naslov si izberejo brez učiteljevega navodila včasih prav srečno, n. pr.

Kadar breza zeleni.

Pomladi je vse zeleno. Posebno brezo je lepo videti, ko je bela in zelena. Videti je, kakor bi bila opletana. Venček ima lep zelen, obleko pa

belo. Ko sem bila mala, je nisem imela tako rada. Tedaj so jo imeli večkrat pripravljeno za mene. Bila sem zelo jezna nanjo. Včasih bi jo bila rada zlomila, a je bila previsoko. Enkrat sem jo z metlo dobavljala dolí. A prišli so mati, potem sem pa bila tepena.

Ko je padalo listje.

Ko je prišla jesen, je začelo listje rdečeti in tupatam je odletel kakšen listek. Pa je kaj zaškrtnilo, in tedaj so si bile veiverice v strahih. Semintje so letale in so se skrivale, kakor da bi jih imel kdo v vreči.

Listje je bilo tedaj res lepo, vseh barv; še lepše je v jeseni kakor spomladi. Najrajša sem bila pri kakšnem sadnem vrtu. Jaz sem tedaj najbolj vesela. Kadar sem gledala listje sem se kar od veselja smejala, ko sem videla, da je tako lepo rdeče in rmeno. Včasih sem gledala celo uro in potem sem letela k materi ter sem ji povedala, kako je lepo.

Znabiti ste opazili, v nekaterih nalogah in zlasti v zadnjih dveh že sad pouka v naravi? Ali ne zveni iz njih najčistejše veselje do narave, in ali se ne izraža v njih hrepenenje po lepoti, ki enkrat vzbujeno, živi in umre s človekom?

Znabiti porečete, da se otroci privadijo praznega govoričenja s takimi nalogami. Mislim, da ni nevarnosti. Take naloge so najbolj primerne za učence drugega in tretjega šolskega leta in so tudi zaradi tega na mestu, ker so otroci v tej dobi še naivni. Kar pišejo, je popolnoma njih last; v višjih razredih se že zazna vpliv realij. Baš naloge z realistično vsebino poravnajo vpliv prejšnjih let.

Sedaj še nekaj o popravi, ki nam je poprej prizadjala marsikatero britko urico. A sedaj je baš nasprotno. Z veseljem se lotimo popravljanja, ker vemo, da najdemo v spisih marsikako zlato zrno. In tedaj je pozabljen ves trud, učitelj ve, da njegovo delo ni bilo zastonj.

Prvi čas prinaša popravljanje učitelju marsikako razočaranje. Ne samo, da kar mrgoli pravopisnih in drugih pogrškov, otroci pišejo tudi skoraj same vsakdanjosti. Kar so jedli in pili, pili in jedli je na dnevnem redu.

Sčasoma se otroci naveličajo takih spisov, zlasti tedaj, če jih učitelj zna voditi do višjih interesov.

Pri popravljanju pa naj bo učitelj previden, z najmanjšim uspehom naj bo zadovoljen. Otrok je zelo občutljiv v tej zadevi. Le enkrat ga strogo pokaraj in minila ga bo zaupnost in odkritosrčnost. Prav iz tega vzroka naj ne bo učitelj pri popravi malenkosten in naj ne pozabi, da pohvala vpliva na učenca tako kakor dež na rastočo rastlino.

Pri koncu sem s svojo razpravo. O vrlinah te metode ne bom govorila, vsak naj si jih poišče sam. A nekaj moram omeniti. Prosto spisje omogoči, da se učenec zbliža učitelju. Otrok postaja večji v učiteljevih očeh, saj mu pomaga izvrševati njegove najlepše ideje. Učitelj mora vzljubiti otroka.

Baš letos doni iz vasi v vas, iz mesta v mesto klic Njegovega Veličanstva, največjega otroškega prijatelja: „Otroku!“

Ali učitelji zaostanemo? Ne! In če sem z današnjo razpravo le malo pripomogla do duševne blaginje otrokove, je zame tudi sreča, a ne le sreča — ene urice.

Tolstoj.

K osemdesetletnici Leva Nikolajeviča.

Miro Šijanec, Maribor.

I.

Namesto enega predgovora trije pogovori in en zagovor.

Moskva—Tula.

Potnik (potegnivši globoko zrak va-se): Moj Bog, kako bi rad pisal! V glavi se mi vrti prizorov.

Padrug: Kaj vas pa zadržuje, gospodin?

Potnik: Čas. Dela je za sto let, a življenja mi je še ostalo za bore tri dni.

Jean J.: Kaj pravite, monsieur? Živeti se ne pravi dihati, ampak delati ter se vseh onih organov in delov posluževati, ki nam dajejo sočutje našega bitja. Ne oni človek je največ živel, ki šteje največ let, ampak oni, ki je življenje najbolj očutil. Fais ce que dois, advienne que pourra!

Potnik: Mon ami! tire — moi du danger; tu feras après ta harangue. Fais ce que je dis, mais ne fair pas ce que je fais! Torej še za nekaj mesecev. Na vsak način malo. In te poslednje dni bi rad povedal kaj dobrega. Premišljeval nisem že več o vprašanju, s katerim sem se pečal, premišljeval sem o tem, o čemer sem premišljeval. Če sem se vprašal, o čem premišlujem, sem si odgovoril: premišlujem, o čem premišlujem in tako dalje. Morebiti da Bog, da ne bom zastonj živel in da bom pod konec svojih dni storil kaj vrednega.

Jean P.: Die Zeit ist ein Augenblick; unser Erdensein wie unser Erdengang ein Fall durch Augenblicke. Življenje je zadača življenja; sloni

na samem sebi in stavi nalogo samemu sebi. Življenje je dobro, življenje je zlo. Življenje je san, življenje je knjiga, življenje je izpo — —

Dama: (vmes) Izposojena knjiga? Da, da; jaz — razširjam vedno izposojene knjige of Südmark-Bibliothek.

John B.: Shocking! I hear, yet say not much, but think the more. Take each man's censure, but reserve the judgment. So reči med nebom in zemljo, o katerih vaša šolska modrost niti ne sanja. Ne bodi prvi, ki lovi za novim, tudi ne bodi zadnji, ki se razstane s starim!

Potnik: Thought is free! That excuse serves many men to save their gifts. Kako kaže prislovica Latincev? Jaz menim, da je beseda eno najbolj naravnih, najbolj razširjenih in najložjih sredstev soobčevanja misli. Žalibog, da je to sredstvo tudi zelo kobno, zato je bilo in bo najuspešnejše in najboljše sredstvo v vzgoji zgled življenja vzgojevatelja . . . Zgled in lastno življenje vključita v sebi tudi besedo. Zgled uči živeti in govoriti. Beseda pa ne hrani v sebi zgleda.

Kandidatka: Lev Nikolajevič, gospod grof, ah, kako krasno govorite! Razumem, popolnoma razumem. In kako še le pišete! Da, čitala sem že „Ana Karenina“. To je krasno, to je zgled ljubezni; to je epopeja ljubezni. In „Vstajenje“ sem tudi čitala; to pa je čista epopeja! Ali je res, kakor sem čitala v reviji, da pišete sedaj povest iz kavkaškega življenja, kjer bo igral veliko vlogo eden izmed soborilcev Šamilja?

Lev Tolstoj (potnik): Da, da, pišem. Jaz vedno pišem. (Neprijetno dimjen, hitro): Res, res, jaz vedno pišem. Vprašajte, ne pišem li povesti? Pišem. Ne pišem li romana? Pišem tudi roman. Ne mislim li napisati drame? Tudi dramo napišem. — Jaz vedno pišem. — Vidim, da je bolj važno, poslati prosvetljenega človeka v svet kakor pa sto spisov. Je vaša naobrazba dobra? Ne vem. Je ženska naobrazba dobra? Da. So kurzi dobri? Ne. Zakaj? Ker oni kakor sploh vsaka šola spravijo človeka v stanje, v katerem je za hipnozo prejemljiv. Vse šole so hipnoza. Pravo, neškodljivo naobrazbo pridobi si človek sam, t. j. ne sam, ampak z Bogom. „Pustite k meni priti otročiče!“ Tako me vodi srce, tako mi kaže pamet; to je moja pedagogika in religija mojega boga. — Zdravstvujte! — Adieu! —

Slovenci, doktor prava, doktor bogoslovja, učitelj in časnikar v Jasni Poljani. Vsak se prikloni pred — svojo vedo in se zravna po svojem — znanju.

Vsi: Milostivi gosudor!

Tolstoj: Zdravstvujte!

„Gospod“ dr. E. L.: Kak Vi poživatejete?

Tolstoj: Blagodarju Vas, ja zdarov.

Dr. E. L.: Majo serdečnoje pozdravljenje! A — nekaj tragičnega je v Vašem življenju. Mi, jaz, vidimo v njem, kako plemenita duša trpi in se

bori, kako hrepeni po resnici in jo išče, a je vendar ne najde popolnoma, ker se ne da voditi od one, naše oblasti, kateri je Zveličar naročil, naj gre in naj uči vse narode.

T.: Rekel sem Vam že, da sem srečen; zaradi Vaše sreče Vas ne zavidam. Moje življenje je vstajenje in Vaše? Priznavam: Podlaga vsega človeškega življenja je versko naziranje (ponimanje) življenja. Na podlagi religije se razvija življenje človeka in k njej vodi vse delovanje njegovo. Torej je umevno, da vzgoja (vospitanje), t. j. priprava človeka na življenje in delovanje mora sloneti na verstvo (religiji).

Dr. E. L.: Izvrstno! Atličnij!

T.: V našem takozvanem kulturnem svetu pa verstvo ni podlaga vzgoje, niti ne velja kot važen in potreben predmet pouka, ampak spada med najzadnje, nepotrebne reči. Umevno je torej, da pod takimi pogoji vzgoja ne more biti pametna, ampak le napačna, in da se mora v vprašanjih vzgoje iznova pričeti.

Dr. E. L.: Dobro! Dobro!

T.: Podlaga vzgoje bi moral biti pouk v onem verstvu, ki je v soglasju s prosvetljenim človekom brez razlike rodu in stanu. Tako verstvo pa ne more biti ne katolicizem, ne protestantizem, ne pravoslavna vera, ne mohamedanska, ne židovska ali budistiška, ker se vse opirajo na gotove preroke, ampak le oni nauk, katerega resnica izvira iz pameti, srčnih nagibov in življenske izkušnje posameznega človeka. Tak nauk je kristjanski v njegovi najprostejši in najpametnejši obliki pojava. Religiozna podlaga našega religioznega življenja obstoji v tem, da naše življenje nima drugega zmisla, kakor izpolnjevanje onega vira vseh virov, katerega del se mi spoznamo; volja tega izvira pa biva v družitvi, zedinjenju vseh ljudi, v bratskem življenju vseh ljudi in v medsebojni pomoči. Zedinjenje in ljubezen so zmisel in delo življenja, ker to je volja onega izvora, ki vlada svet, vodi nas in tvori podlago naše eksistence. — Prijatelj: Ne naprej po poti takozvanega napredka, po poti znanosti in tehniškega izpopolnjevanja, ampak nazaj k evangelju, k preprostemu življenju galilejskih ribičev in prvih kristjanov.

Dr. E. L.: Razodenje oznanujemo mi, a razodenje ni spoznanje. Kako se vjema božji nauk z Vašo vero? Kako ste spoznali in učili?

T.: Od istega časa — že dvajset let je tega — ko sem jasno spoznal, kako bi človeštvo moglo in moralo srečno živeti, med tem ko se sedaj brezpametno muči in eden zarod drugega tira v prokletstvo, premikal sem vedno dalje vzrok glavne pregrehe, brezumja in prokletstva. Najprej sem mislil, da ta vzrok biva v neugodnem, gospodarstvenem položaju; potem sem ga mislil najti v nasilju vlade, ki ta položaj vzdržuje; zdaj pa sem prišel do prepričanja, da je glavni vzrok vsega zla napačni pouk v verstvu, katero se nam v vzgoji vsiljuje. Morda bi bolje, ko bi na vsa vprašanja, na katera cerkev daje krive odgovore, z resnico odgovorili. Na vprašanja: kako

je svet postal? Kaj bo iz nas po smrti? bi z ozirom na prvo priznal nevednost in tako vprašanja nepravo imenoval (v vsem budistiškem nauku se ne nahaja to vprašanje); na drugo bi moral odgovoriti, da nas volja onega, ki nas je za srečo v to življenje poklical, morebiti tudi po smrti vodi k istemu smotru.

Dr. B. V.: Izpregovorili ste besedo „človeštvo“. Ali je vobče mogočno opredeliti pojmi človeštva? Ali ni pojmi naroda mnogo točnejši?

T.: Nikake definicije ni treba! Zakaj ljudje ne vpoštevajo „človeka“? Ker niso religiozni! Kdor veruje v Boga, veruje tudi v človeka in v človeštvo. Kakor sem že prej rekel, zedinjenje in medsebojna pomoč je zmisel in delo življenja. Vse delovanje vzgoje mora izhajati iz tega vira ter se po teh načelih ravnati. Vse, kar nas edini, se mora pospeševati, kar nas loči, pa odstraniti. Nihče se ne sme odtegovati delu v blagor bližnjega.

Dr. B. V.: Gotovo! Ali pa ni morda primernejše, da se vsakdo, ki hoče delati, ne loti brez pomisleka cele poljane, ampak le svojega, še nerazoranega polja. To je delo v prid najbližjim po krvi in jeziku, delo za lastni narod. Ko bo obdelano to polje, potem se lotimo širne poljane.

T.: Ideja, ki določa smer delu, mora biti višja, široka, občečloveška. Jaz ne vprašam nikogar, kake narodnosti je, meni je dovolj, če je človek. Narodi se ne smejo med seboj pobijati, nego si morajo biti bratje.

Dr. B. V.: Učeni družboslovci pa vendar dokazujejo, da ni nikdar prenehala borba med plemeni in da je borba pravi „movens“ vse svetovne zgodovine.

T.: Profesorji so napisali že mnogo neumnih knjig, ali vsem lažin naukom ni treba verovati. — Katero fakulteto posečate?

Dr. B. V.: Pravno!

T.: Siromak! Koliko krivih naukov so Vam vbičili v glavo! O državi in pravu imate gotovo čisto krive pojme.

B. V. Mislim pač, da ljudje, ki so se vspeli do neke stopnje občnega razvitka, ne morejo živeti brez države.

T.: Znano Vam je, da je po mojem mnenju država organizirano nasilje. Neki notranji glas mi pravi, da bo človeštvo živelo srečnejše, ko vseh teh spon ne bo več.

B. V.: Pripadam narodu, ki ga neusmiljeno zatirajo mnogo silnejši narodi in sosedje.

T.: Politična borba je po mojem mnenju nepotrebna in škodljiva, ker odvrča človeka od notranjega razvoja in stremljenja za onimi cilji, ki so skupni vsemu človeštvu.

Č.: Kaj mislite o ruskem miru?

T.: Ruski narod je lahko ponosen na svoj mir. Visoko ga čislam, posebno pa enoglasje, ki v njem navadno odloča.

Č.: Nam, ki živimo na zapadu, je misel enoglasja čisto tuja. Protivna je namreč političnemu redu.

T.: Recite rajši, političnemu neredu! Govorimo o drugih rečeh! Odkrito Vam moram priznati, da ne razumem vaše jezikovne borbe v Avstriji.

Č.: Kak svet pa dajete Slovencem?

T.: Ako ste trdno prepričani, da se Vam godi velika krivica, tedaj se ravnajte po mojem načelu. Živeti je treba brez borbe v miru. Bojeviti nacionalizem je velika nesreča. Neki drug, plemenitejši nacionalizem se lahko izraža v umetnosti, kakor kažejo ukrepi v Pragi. — Na zdar!

Učilnica v Jasni Poljani.

T.: In ti, ti nič ne vprašaš; torej te ne zanimajo moji nauki; morebiti . . .

Uč.: Gospod in mojster, jaz sem poslušal, ko si druge učil; sedaj bi rad videl, kako teče vir . . .

T.: Ruzumem. Da nadaljujem: Nas zanima začetek moskovskega carstva, ker vemo, kaj da je ruska država. Če hočete čut narodnosti uzadovoljiti, ne smete vso zgodovino prednašati. Da se zamore zgodovina podučevati s pridom, moramo v otrocih prej zgodovinsko zanimanje zbuditi. Po mojem prepričanju in po moji izkušnji nastane prva klica zgodovinskega zanimanja na podlagi znanja moderne zgodovine; nekaterikrat zato, ker se pred nami razvija, ker smo razvoja deležni, t. j. zaradi političnega zanimanja, političnih mnenj in preprirov, ker novine čitamo i. t. d., in zatorej bo vsakemu učitelju, ki premišljuje, misel sama ob sebi prišla, pričeti zgodovinski pouk z novejšo zgodovino. Hočem Vam podati sliko prve zgodovinske ure. Smoter: V čem se Rusija od drugih dežel razlikuje, meje, označenje državnih naprav, kdo sedaj vlada, kdaj je car vlado nastopil i. t. d.

U.: Kje prebivamo, v kateri deželi?

Uč.: V Jasni Poljani.

Drugi: Na polju.

U.: Ne, v kateri deželi leži Jasna Poljana in cela gubernija Tula?

Uč.: Gubernija je 17 vrst od nas oddaljena; kje leži? Gubernija je gubernija.

U.: Ne. To je glavno mesto gubernije, gubernija je kaj drugega. No, tedaj v katerem delu sveta se nahaja?

Uč. (ki se je prej zemljepisja učil): Zemlja je okrogla kakor obla. (S pomočjo vprašanj, kakor naslednja: v kateri deželi je oni Nемеc prebival, katerega so poznali, ali kam pridemo, če vedno v isti smeri naprej idemo, se otroci dovedejo do odgovora, da živijo v Rusiji. Med tem so nekateri na vprašanje: kam pridemo, odgovorili: nikamor se ne pride, drugi: na konec sveta.)

U. (ponovi odgovor učenca): Rekel si, da pridemo v druge dežele; kje se konča Rusija in kje se pričnejo druge dežele?

Uč.: Koder Nemci pričnejo.

U.: Kaj! Če ti v Tuli srečaš Gustava Ivanoviča in Karla Feodoroviča, boš rekel, da si srečal Nemce in da se je torej druga dežela pričela?

Uč.: Ne, tam, kjer so sami Nemci.

U.: Ne, tudi v Rusiji so pokrajine, kjer sami Nemci prebivajo. Ivan Fomič je od tam, iste dežele pa vendar spadajo k Rusiji. Odkod pač to pride? — (Molčanje.)

U.: Odtod, ker so isti postavi podvrženi, kakor Rusi.

Uč.: Kako? Oni imajo iste postave? Pa saj Nemci ne gredo v našo cerkev in se ne postijo.

U.: Za to postavo ne gre, oni ubogajo istega carja.

Uč. (skeptik Sjomka): Čudno! Čemu priznavajo drugo postavo, a vendar so pokorni našemu carju?

Učitelj je tukaj primoran pojasniti, kaj je postava in vpraša kaj se pravi: eno postavo ubogati, pod eno postavo živeti?

Deklica (samostojna v domačem delu, hitro, plašno): Postavo sprejeti. to se pravi — možititi.

Učenci pogledajo učitelja, je-li to res.

Učitelj začne razlagati, da postava obstoji v tem, da tisti, ki je kradel ali moril, mora v ječo.

Skeptik Sjomka: Ali to pri Nemcih ni tako?

U.: Postava obstoji nadalje v tem, da imamo žlahtnike, duhovnike, kmete, trgovce. (Beseda „duhovnik“ provzroči začudenje.)

Sjomka: In tamo jih ni?

U.: V nekaterih deželah da, v nekaterih — ne. Mi imamo ruskega carja, in Nemce vlada nemški car.

Ta odgovor uzadovolji vse, celo skeptika Sjomka.

Učitelj misli, da je potrebno razlagati stanove in vpraša: Katere stanove poznate?

Učenci jih začnejo naštevati: Žlahtniki, kmetje, popi, vojaki.

In dalje? vpraša učitelj.

Posli, nižji meščani, hlapci, ki samovar oskrbujejo.

Učitelj vpraša po razločku teh stanov.

Učenci: Kmeti orjejo, posli služijo gospodu, trgovci kupčujejo, vojaki stražijo, popi imajo mašo, žlahtniki ne delajo ničesar.

Učitelj poda potem prave razločke stanov, trudi se pa zastonj, da bi dokazal potrebo vojakov, če pa ni vojske in da je vojaštvo samo za brambo držav proti napadom, kakor potrebo in delovanje žlahtnikov v državni službi. Učitelj se trudi, razloček Rusije med drugimi državami tudi po zemljepisni legi dokazati, on reče, da je vsa zemlja razdeljena v več držav.

Rusi, Francozi in Nemci so si dežele razdelili in rekli: do sem gre moja posest, do sem moja, tako ima Rusija, kakor vse druge dežele, svoje meje.

U.: Razumete, kaj je meja. Podajte mi zgled meje!

Uč.: (prebrisan dečko): Zadi za Turkinovim bregom je meja. (Ta meja je stebrič iz kamena, ki stoji ob potu iz Tule v Jasno Poljano in kaže okraj Tule.) Vsi učenci so s to določitvijo zadovoljni.

Učitelj je primoran razkazovati meje na določenem, znanem objektu, njim znanega kraja. Nariše dve sobi in kaže na mejo, ki jih loči; nato jim pokaže očrt šolskega okoliša in učenci najdejo sami posamezne meje. Učitelj pojasni (t. j. zdi se mu, da daje pojasnilo): katere meje ima kraj, ki se imenuje Jasna Poljana, da ima tudi Rusija svoje meje. On si domišlja, da so ga vsi razumeli; a ko jih vpraša, kako bi zamogli doznati, kako daleč je še do ruske meje, mu učenci brez dolgega premišljevanja odgovorijo, da je prav lahko izvedeti, treba samo z meterskim merilom izmeriti.

U.: V kateri smeri?

Uč.: Od tukaj naravnost do meje in potem se naj zapiše, koliko je število. — Začnemo zopet z očrtom, risbami in zemljevidi. Pri tem se pojavi čut po manjkanju mere. Učitelj predlaga, da bi narisali kraj, ki leži ob obeh straneh ceste. Začnemo torej z risanjem očrta, toda ne moremo narisati cele vasi, ker je mera v sorazmerju prevelika. Zbrišemo podobo in začnemo znova na učenčevi tabli v manjši meri. Sčasoma postanejo jasni pojmi o meri, očrtu in meji. Učitelj ponovi vse in vpraša, kaj je Rusija in kje so nje meje.

Uč.: Dežela, v kateri prebivamo mi in kjer prebivajo Nemci in Tatari.

Drugi: Dežela, ki je pod oblastjo ruskega carja.

U.: Kje je konec dežele?

Uč.: Kjer neverniki in Nemci pričnejo.

U.: Nemci niso neverniki. Nemci verujejo v Krista. (Razlaganje ver in veroizpovedanj.)

Uč. (živalno, vesel očitvidno, da se je spomnil): V Rusiji so postave; ta, ki mori, pride v ječo, potem so v Rusiji razni ljudje: duševni, vojaki, zlahniki.

Sjomka: Kdo redi vojake?

U.: Car. V ta namen se denar plačuje, ker služijo nam vsem.

Učitelj še razloži, kaj je fiskus, ter da ponoviti, kar se je o mejah povedalo.

Tolstoj: Padel sem, kakor vsi, v pregrešek sokratiške metode, ki je v nemškem nazornem pouku dosegla najvišjo stopnjo absurditete. Jaz v teh urah nisem nikakih pojmov podal in vendar sem menil, da jih sem; z mojim moralničnim vplivom sem le dosegel ta uspeh, da so učenci odgovarjali, kakor sem jaz hotel. Pred šestimi meseci sem naredil ta poskus in sem bil početkoma zadovoljen in ponosen. Drugi, katerim sem predaval iz

mojih zapiskov, so potrdili, da je vrlo dobro in zanimivo! toda čez tri tedne, ko nisem bil deloval v šoli, sem skušal nadaljevati in prepričal sem se, da sem se prej varal o uspehih. Prepričal sem se, da sem grešil; le eno mi je ostalo negotovo, je li pregrešek bil v metodi, ali misli sami.

Delal sem še poskuse v zgodovinskem pouku ter začel (takrat) sedanjost pripovedovati. Pripovedoval sem zgodovino krimske vojne, zgodovino leta 1812. o carju Nikolaju I. Vse to skoraj v tonu pravljice; predruožčil sem nekoliko zgodovinsko resnico ter vse dogodbe zbral okolo ene osebe. Največ uspeha je imelo pripovedovanje o Napoleonu I., kakor je tudi bilo pričakovati.

Ta ura nam ostane v trajnem spominu. Nikdar je ne bom pozabil. Že dolgo sem učencem obljubil, da jim bo učitelj začetek, a jaz konec povesti pripovedoval, tako do bodeva enkrat prišla vkup.

Učenci moje večerne ure so odbežali prej ko sem prišel; vstopil sem ko je učitelj pripovedoval o Svetoslavu. Učenci so se dolgočasili. Na eni visoki klopi so, kakor zmiraj, sedele tri deklice z velikimi rutami na glavi. Ena izmed njih je zaspala. Miška me sune: „Glej, naše sove so zaspale“. Res so bile videti kot sove.

„Pripoveduj raje o koncu“ — reče neki učenec, in vsi vstanejo.

Vsedel sem se in pričel pripovedovati. Kakor vedno je vladal v prvih dveh minutah nemir, krič in praska. Eden je zlezal pod, drugi na mizo, zopet drugi so se vsedli sodrugom na krilo ali se naslonili na hrbet — potem je postalo vse mirno. (Prizor vreden slikarja! Op. pis.) Začel sem pripovedovati o Aleksandru I., o francoski revoluciji, o uspehih silnega Napoleona, ki se je vse države polastil, o vojni, ki je končala s premirjem v Tilzitu. Ko pride Rusija na vrsto, sem opazil pri vseh znamenja živahnega zanimanja. „Bo nas tudi premagal?“ „Aleksander mu bo že dal,“ reče eden, ki je že zgodovino o Aleksandru poznal, a jaz sem moral njihovo domišljijo razdreti, čas še ni prišel; žalilo jih je kaj, da so mu hoteli sestro carjevo dati za ženo, in da je Aleksander govoril ž njim kakor z njemu enakim. „Le čakaj!“ reče Petijka z grozečo roko. „Pripoveduj, pripoveduj!“ Ko se Aleksander ni hotel vdati, da mu je vojsko napovedal, tedaj so vsi (učenci) s priznavanjem sledili. In ko je Napoleon šel z dvanajsterimi narodi proti Rusiji, in da je Nemce in Poljake proti nam naščuval, tedaj je postalo vse mirno in trdo samega razburjenja.

Eden mojih prijateljev, slučajno Nемец, je bil v sobi. „Tedaj ste bili tudi Vi proti nam“, začne Pjetka, ki je bil najboljši pripovedovalec.

„Molči vendar!“ kričijo drugi.

Nazaj pomikanje naših čet je užalostilo slušalce, vsi želijo vedeti vzrok tega ravnanja ter grajajo Kutozova in Barklaya. „Nič ne velja Tvoj Kutozov.“ „Počakaj vendar“, kliče drugi. „No, se je vdal?“ vpraša tretji. Ko je prišla bitka na Borodinu in ko sem nazadnje moral povedati, da mi

vendar nismo zmagali, tedaj so se mi slušalci smilili, opazil sem, da je dogodek bil hud udarec za vse. „Če nismo mi zmagali, oni tudi ne!“ Ko je Napoleon do Moskve došel in na ključe in poklonitev čakal, tedaj so se vsi zravnali po koncu, češ, da so si svesti neupogljivosti. Končno vendar triumpf — nazajpomikanje. „Ko je Moskvo zapustil, tedaj ga je Kutozov podil in porazil“, rečem jaz. „Poteptal ga je!“ mi popravi Mirko, ki je ves rdeč sedel nasproti ter tanke črne prste zvijal same razburjenosti. To je bila tako njegova navada. Ko je to izrekel, razveselijo se vsi burnega ponosa. Nekega majhnega bi skoraj stisnili, a nikdo ni opazil. „Tako je dobro,“ no, „kaj je s ključmi“ i. t. d. Nadaljujem pripovedovanje, kako so naši podili Francoze pred seboj. Žal jim je bilo, da se je kateri na Berezini zakasnil in da je našim ušel. Petka celo zakriči: „Jaz bi ga dal ustreliti, zakaj pa se je zakasnil?“ Nazadnje so se nam hudobni Francozi vendar nekoliko smilili. Ko smo mejo prekoračili in so se Nemci, ki so bili prej proti nam, združili z nami, tedaj se nekdo spomni Nemca, ki je bil v sobi. „Kako je to z vami? Enkrat ste proti nam, če pa niste dovolj močni, tedaj pa greste z nami?“ In naenkrat pošakačejo vsi po koncu in kričijo nad Nemcem, tako da se je na cesto slišalo. Ko se je trušč polegel, pripovedujem dalje, da smo Napoleonu do Pariza sledili, da smo novega kralja postavili, zmago slavili; spomin na krmsko je vse spačil. „Le čakaj“, kriči Petka z grozečimi pestmi, „kadar bom velik, bom jim že pokazal.“ Mi bi bili zmagali, ako bi i. t. d.

Bilo je že pozno, ko sem končal pripovedovanje.

Navadno spijo otroci v tem času. Sedaj ni spal nikdo, celo „sovam“ so oči žarele. Ko sem vstal s svojega naslonjača, zleze Taraska ter me gleda z živimi toda resnobnimi očmi. „Kako si ti semkaj prišel?“ „Bil je ves čas tam“ reče nekdo. Ni trebalo vprašati ga, ali je razumel, poznalo se mu je na očeh. „Kaj boš ti pripovedoval?“ ga vprašam. „Jaz?“ — premišljevaje — »jaz bom vse pripovedoval. Doma bom pripovedoval.“ — „Jaz tudi.“ — „Jaz tudi.“ — „Ne pride nič več?“ „Ne.“ In vsi zdirjajo po stopnicah doli, priduševaje se, da se bodo maščevali nad „Francozi“, proklinjajoč Nemce, ali ponavljaje, kako ga je Kutuzov poteptal.

„Vi ste celo po rusko pripovedovali,“ mi reče zvečer Nемец, nad katerim so kričali. „Vi bi enkrat morali slišati, kako se ta pripoved pri nas pripoveduje. O nemških bojih za svobodo niste ničesar omenili.“

Jaz sem se popolnoma strinjal, da moja pripoved ni bila zgodovina, ampak pravljica, ki se obrača do narodnega samočutja.

Kot zgodovinski pouk je tedaj tudi ta poskus se izjalovil, kakor vsi prvi poskusi. Kako bode dalje, ne vem. Vem le to.

II.

Lev Nikolajevič Tolstoj.

„Jasnaja Poljana“ je bila dedščina kneginje Marije Nikolajevne Volkonske, edine hčere kneza Nikolaja Sergijeviča Volkonskega, imenitnega generala za časa velike Katarine. Zgodovina Volkonskih sega do sv. Mihaela, kneza Černigovcev, haterega so Mongoli 1246 mučili do smrti. Marija Nikolajevna je ženinu Nikolaju Ilijiču Tolstojemu prinesla v dar ono posestvo. Tudi zgodovina roda Tolstoj je jako stara. Po nekem poročilu, ki še sedaj živi v ruskem rodoslovju (genealogiji) plemstva, je bil praded Nemeck Dick, ki se je pred stoletji preselil v Rusijo. To ime je ena panoga zaroda ohranila. Za časa Petra Velikega poznamo znamenita moža, ki sta v javnem življenju večkrat imenovana, Ivana in Petra Andrejeviča. Trideset let star, zapusti Peter Andrejevič ženo in otroka ter se pridruži neki družbi mladih ljudi, ki se je podala v zapadno Evropo na potovanje, da si nabere znanja in pridobi evropske kulture. Ko se je Peter Tolstoj vrnil, poveril mu je car poslanstvo v Carigradu. Ko je sultan v bojih Karla XII. in Petra I. premenil svoje mišljenje, je bil poslanik celo več časa vjet. Vrnivši se v Moskvo, spremljal je carja na potovanje na Holandsko in Francosko. Najbolj usodepolni čin njegov je bilo najdenje carjevega sina in prestolonaslednika Aleksija, katerega je Tolstoj našel v Kastelišči St. Elmo pri Neapoli. Za to zaslugo in (pravi se, da je izvršil ukaz, s katerim je bil carevič obsojen na smrt) zvestobo dobil je dosedanji bojar poleg velikih posestev tudi naslov grofa. Grof Tolstoj je še za časa Katarine užival velik ugled. Ko pa je Peter II. vladu nastopil, poslal ga je car koj drugi dan po smrti Katarine v samostan pri Arhangelsku, kjer je umrl 17. svečana 1729.

Peter Andrejevič je bil zelo olikan in učen mož. Baval se je s predstavljanjem Ovida v prozo; spisal je tudi eno knjigo o potovanjih in dve prestavi; v samostanu je nabral veliko knjižnico. V samostanu je tudi umrl njegov sin, ki je prej služil kot predsednik sodstva. Ime mu je bilo Ivan Petrovič. Druga imena naslednikov grofovskega zaroda so: Andrej Ivanovič, sin Ivana Petroviča, Ilija Andrejevič in njegov sin Nikolaj Ilijič, oče Leva Tolstega. Oče se je kot polkovnik bojeval s Francozi l. 1812. in 1813. Po končani vojni je vzel odpust. Omeniti moram, ker je pomenljivo za vzgojo in nekatere spise našega — recimo kratko — Leva, da je oče, ki je bil lep mož orjaške postave, vso veliko premoženje v igri izgubil, tako da je ostalo velikanskega posestva prav malo (po ruskem pojmu). Vzel je za ženo ne več mlado in grdo, a zelo bogato hčer iz rodbine kneza Volkonskega. Umevno je, da je ta ženitev bila vse drugo kot združitev src, vendar kar je (po evropskem pojmu) neumevno, je bil zakon zelo srečen. Otrok je bilo pet, Nikolaj, Sergej, Dmitrij, Lev in hčer, najmlajši otrok Marija.

Lev Nikolajevič je rojen 28. avgusta (9. septembra) 1828. Matere ni poznal. Umrla je, ko je še bil komaj poldrugo leto star. Oče je umrl in zapustil otroke brez kruha, ko je naš Lev bil devet let star.

„Od vseh ljudi se mi je zadrževalo, da sta bila oče in mati dobra, naobrazena, bogoboječa in blagega srca,“ tako piše pozneje Lev Nikolajevič o svojih roditeljih. L. 1837. se cela ostala družina preseli v Moskvo, tudi nemški domači učitelj. V Moskvi so še najeli učitelja za francoščino. Tukaj se je najstarejši sin pripravljaj na univerzo.

Skoraj potem, še isto poletje, se vrnejo trije najmlajši otroci v Poljano, kjer so se vzgojevali pod varstvom sorodnice T. A. Jorgolskaje in očetove sestre, grofice A. J. Osten-Sacken. Pa tudi teta kmalu (1840) umre; celo skrb zapuščene je prevzela potem druga sestra očetova, Pelagija Iljinišna Juškova, ki je bila v Kazanu omožena.

„Gospa Juškova je bila,“ kakor pravi v „Izpovedi“ — „dobrodušna in zelo pobožna. Poleg tega pa je bila tudi lahkomišljena in ohola. Zunanosti vere, zunanji blesk in pohlep po visoki službi in časti je bilo vse, kar je vsajala otrokom v srce: za svojega varovanca je želela službo kakega adjutanta, najraje pri carju samem, last mnogih mužikov in „une liaison avec une femme comme il faut“.

Lev Nikolajevič je bil komaj enajst let star, ko je prišel k tej teti, torej vzgoje in naobrazbe bolj ko kdaj potreben. Najstarejši brat Nikolaj je moskovsko vseučilišče zamenil z onim v Kazanu, ki je bilo manj vredno, a imelo slabo slavo; Sergej in Dmitrij sta se l. 1842. dala vpisati za matematiško fakulteto, Lev pa eno leto pozneje za orijentalne jezike. Do vstopa na vseučilišče je ostal pri njih francoski učitelj Prosper St. Thomas.

Vseučilišče v Kazanu je imelo malo profesorjev, ki bi bili vredni poverjene službe. Največ jih je bilo takih, ki so pod imenom vseučiliškega učitelja „vlekli“ denar iz državne blagajne, so bili dostopni podkupnosti.

Puškin piše carju v „poročilu o ljudski naobrazbi“ doslovno: „Kakor se zamore v Rusiji vse kupiti, tako bode tudi izpit (examen) postal predmet kupčije za profesorje ali stare invalide.“

Lev Tolstoj je imel opraviti s takim častnim možem.

Bil je ta profesor estetike in obenem zapisnikar komisije, debeluh, ki je svoj rdeč nos rajé vtikal v kozarec, kakor pa v knjige o ruski zgodovini, katera je bila mimogrede njegova stroka. O tem in takem piše pozneje Tolstoj. —

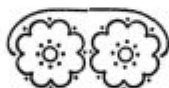
Le eno leto je Tolstoj ostal zvest jezikoslovju. Nesrečna preizkušnja ga je napotila, da se je drugim vedam, sploh študijam posvetil. Motite se pa, če mislite, da je bil vzoren študent. Malo je obiskoval vseučilišče, tembolj pa plesišča bogatih aristokratov. Čeravno se je dal vpisati v aristokratski klub, ter se družil le z tovariši-plemenitaši, vendar se ni popolnoma vdal pogubnemu vplivu. Njegova samostojnost v mišljenju je vsak vpliv od-

klanjala; zaraditega ga vidimo že takrat v boju med zunanjim in notranjim življenjem. Za vsak prestopak pa je bil najstrožji sodnik njegova volja in težnje po nekem izpopolnjevanju.

Nazarjev, eden najljubših prijateljev opisuje grofovskega slušatelja, ki si je naročil profesorja, da bi mu pred preizkušnjo nekoliko predaval, tako-le: „Njegova afektirana mrzlost, ščetinasti lasje in zaničevalno mežikanje očij domišljavega mladeniča so vsakega odvrčale. Prvikrat v življenju sem videl takega mladiča, ki se je obdajal z nekako važnostjo in samozavestjem. Profesorja, ki je bil oblečen z navadno, ženski spalnici podobno suknjo, ni motil ta oholi, togi grof. S težkimi koraki je hodil po sobi gori in dol ter pripovedoval z donečim glasom, kakor da bi bil v dvorani predavanj, nekaj zanimivega o ruski literaturi. Ko je bila ura končana, zapusti Tolstoj sobo brez besedice slovesa.“ Nekoč je prišel prepozno k predavanju; za motenje redu je moral sedeti oziroma stati 24 ur v karcerju, „v templju vede“. Kajpak, da se je drugače obnašal kakor Schiller v zaporu.

Že takrat je Tolstoj malo imel respekta pred „vedo“, kakršna se mu je kazala na vseučilišču. Brezobziren proti vsakim navadam in prošlostim s „historičnega stališča“, ironiziral je največje pesnike svojega naroda, ker so pisali vedno v verzih. Lepa oblika mu ni veljala nič, ker po njegovem mnenju, katerega se je sicer celo življenje držal, teži misli z okovi.

(Dalje.)

O podrobnem učnem načrtu.

Študija. Spisal Janko Polák.

V ečina dosedanjih podrobnih učnih načrtov je izdelanih sintetičnim potom. Zakaj sestavljavci ravnokar omenjenih podrobnih učnih načrtov so mnenja, da se naj sestavlja učna snov na podlagi podrobnih učnih načrtov. Meni se vidi to mnenje napačno. Zakaj v teku let sem se uveril, da učna snov, izdelana po dosedanjih podrobnih učnih načrtih ne privede otrok do samostojnosti. Saj zgoraj omenjeni podrobni učni načrti so izdelani izvečine tako, da silijo učitelja nehote, da si sestavlja učno snov po čitankah in sploh knjigah, ki so namenjene otrokom. Te knjige pa nudijo vse, samo samostojnosti ne.

Po mojem mnenju bi bila za sestavljanje podrobnih učnih načrtov analitična pot edino prava. Da je ta težja od sintetične se ume. Zakaj za

analitično pot je treba najprej učne snovi in šele ob učni snovi se dajo sestaviti vzorni podrobni učni načrti.

Svoje mnenje hočem podpreti.

Pedagogi menijo, da privedemo otroke samo potem pravilnega ponavljanja harmoničnih stvarnih in nravno religioznih celot do samostojnosti. Za vsako celoto pa je treba trdne podlage. In ta podlaga se imenuje v pedagoškem svetu nazorni nauk. S tem pa nikakor ne mislim podrobnega opisovalnega nazornega nauka. Namen ljudske šole ni izobraziti otroke v posameznostih, temveč namen njen je, podati otrokom nekako osnovo celokupne naobrazbe, na podstavi katere se naobrazujejo otroci v življenju lahko sami.

V nas tiči neka nedoumna sila, brskati po tujem blagu. V izberi zadenemo navadno ob gostobesednost. In udamo se ji z vso dušo. Čudom se čudim, da je to v nas mogoče še sedaj. Saj sta nam podala že pred leti naša najboljša pedagoga, Henrik Schreiner in dr. Janko Bezjak, način, v kakršnem se naj ziblje naš nazorni nauk. Podoba Karla Janskega sta opisala ravnokar omenjena gospoda tako mojsterski, da izpoznamo vso fineso šele potem natančnega študiranja. Posamezni odstavki zvane, kakor mične dogodbice in se združijo končno v harmonično stvarno celoto. Pa tudi nраво-religioznih celot nista pozabila. Dodala sta jih vsaki stvarni celoti v izobilici v obliki lepih berilnih sestavkov. Nemško besedilo bi bilo treba samo preložiti v slovenščino in imeli bi podlago, na katero lahko zidamo jezikovni pouk, računstvo, realije in ročnosti.

Da je temu res tako, hočem dokazati.

Nihče mi menda ne bode oporekal, da prilagodimo čitanje povsem lahko nazornemu nauku. V to treba samo dobre volje. Karkoli je besedi od abecednika do najtežje čitanke, skoraj vse obrazložimo lahko ob nazornem nauku. Samoobsebi se ume, da menim s tem zgoraj omenjeni nazorni nauk. Da je tak nazorni nauk zlata vreden ve vsakdo, kdor je že poučeval v tem zmyslu. Koliko dragega časa si prihranimo s tem na najnižji, srednji in na najvišji stopnji! . . . Tudi memoriranje prilagodimo lahko nazornemu nauku. Ker imam z ozirom na memoriranje različne pomisleke, zaradi tega se z ozirom na to ne bodem izpuščal na tem mestu v podrobnosti. Svoje mnenje o memoriranju nameravam obrazložiti o priliki v daljši študiji. Ničesar pa ne prilagodimo nazornemu nauku tako lahko, nego mu prilagodimo spise. Kako si mislim isto v prvem šolskem letu, sem že povedal. Od tega ni posebno različno spise v drugem šolskem letu. Razlikujeta se samo v duševnem zakladu in od tega zavisni samostojnosti. V nadaljnjih šolskih letih pa privedemo otroke do samostojnosti z ozirom na spise najložje ob nazornem nauku. Na podlagi nazornega nauka sestavljajo otroci kaj lepe samostojne spisne vaje, ki se dajo kaj lahko prikrojiti potrebam za življenje. Saj nam nudi zgoraj omenjeni nazorni nauk kopico stvarnih in npravnoreligioznih

celot iz življenja za življenje. Bogastva je v njem nakopičenega toliko, da ga v teku osmih let nikakor ne izčrpamo. Samo iskati je treba. Kdor pa noče iskati, tudi našel ne bode. Spisi so lahko stvarne ali pa mravnoreligiozne celote. Ob njih kontroliramo najlažje samostojnost otrok. Vse izpuščeno dodajamo in vse nepotrebno izpuščamo. In tako ustvarjamo res stvarne in mravnoreligiozne celote iz življenja za življenje.

Kaj lahko prilagodimo nazornemu nauku računstvo. Pisatelja nas vedita iz hiše v hlev, iz hleva na dvorišče in raz dvorišče na vrt, polje, travnik in gozd. Po cesti spemo iz vasi v vas. Dospemo tudi v mesto. Tu vidimo sejmišče in obilico prodajalnic. Izvabita nas tudi do veletoka, kjer se divimo splavom, jadrenicam, parnikom, brodarjem, ribičem in poslušamo žvižg lokomotive in trobenje postilionov. Ob tolikem bogastvu pač ni težko sestavljati uporabnih računskih nalog iz življenja za življenje. Posebno zvezne ponavljalne računske naloge se dajo ob nazornem nauku sestavljati kaj lepo. In to tako za najnižjo, kakor tudi za srednjo in najvišjo stopnjo. Truda ob tem ni posebnega.

Nekoliko težje je z realijami. A treba samo dobre in trdne volje. Zakaj nazorni nauk je že samobsebi nekak pripravljali uk za realije. Razvalina starega gradu nas domisli zgodovine. Polje, travnik, gozd, dolina, gora, studenec, ribnik, veletok, parnik, železnica, pošta, vas in mesto pa nas domisljijo zemljepisja. Prirodoslovja nas domisljijo ljudje, živali, rastline in rudnine. Oblaki, dež, sneg, toča, led, voda, dim, veter, blisk, grom, ogenj in para pa nas domisljijo naravoslovja. Iz vsega tega razvidimo prav lahko, da se dajo tudi realije prilagoditi kaj lepo nazornemu nauku. Samoobsebi se ume, da je treba z ozirom na vse to nekoliko razsežnosti. Saj sem omenil, da je nazorni nauk samo pripravljali uk za realije. Toda nazorni nauk naj jim bo podlaga, na katero jih lahko stavimo. A stavimo jih vedno samo v obliki kulturnih obriskov. Saj se giblje tudi nazorni nauk, njihov pripravljali uk, samo po kulturnem polju. Drugo naj izpolnjuje drugo in na ta način bomo dobili harmonične stvarne in mravnoreligiozne celote v vsakem oziru. In le te ustvarjajo samostojnost. Zakaj one so iz življenja za življenje.

In dospeli smo do ročnosti.

Za lepopisje ne najdemo izlepa boljše snovi, nego jo lahko izvabimo nazornemu nauku. In otroci pišejo z veliko večjim zanimanjem ob pogledu na stvar samo. Čim več čutov deluje, tim zanimivejša je stvar. Brez zanimanja pa si ne moremo misliti samostojnosti. Nebroj predmetov nam nudi nazorni nauk za risanje. Otroci ne vidijo tu samo suhoparnih črt, temveč otroci vidijo tu tudi obliko, barvo, kretanje in slišijo tudi glas. Da je to za povoljen uspeh risanja neizrecno velike vrednosti, ve vsakdo. Zakaj bi torej tudi risanja ne prilagodili nazornemu nauku...? Žuboreči potoček šumlja skrivnostno pesem skozi šepetajoči večerni gozd. Škrjanček drobi svojo pesem v zraku. Postilion trobi v svoj rog melanholično melodijo. Na veletoku se

ziblje čoln. Ribič peva v njem svojo otožno pesem. Ej, in tudi kosci, žanjice in pastirji pevajo veselo! . . . In zakaj bi ne peli otroci pesmic, nanašajočih se na nazorni nauk? . . . Snovi za telovadbo pa nam nudijo posebno nраво-religiozne celote v izobilici. Ob njih vadimo otroke lepega vedenja, snage in ređu. In le to bodi telovadba ljudske šole. Okoli nje pa se naj suče tudi telovadba z ozirom na dela na vrtu, polju, travniku, gozdu, vinogradu, čebel-njaku, hlevu in vodi. Vojaške telovadbe pa se izogibljimo v ljudski šoli. Zakaj ona nam donese mesto mehkega srca odurnost.

Vse to govori jasen govor, da ni napačna misel, da se naj sestavi vsa učna snov ljudske šole na podlagi nazornega nauka. In kako lahko mu prilagodimo vso snov! Le na ta način se bode izlivala celota v celoto skozi vso šolsko dobo in bomo dobili končno one velike celote, ki jih naj poneso otroci nekoč v življenje. Šele ob teh celotah pa sestavljamo lahko podrobne učne načrte, po katerih dovedemo otroke do samostojnosti.

Obsežna snov. Dela veliko. Enemu samemu bi delalo to preveč preglavice. Na šolah pa, kjer je več učiteljev, bi delali to z lahkočo. Eden se loti nazornega nauka, eden prilagodi temu jezikovni pouk, eden računstvo, eden realije in eden ročnosti. In sestavijo si lahko knjigo, ki jo bodo rabili vsi s pridom. Saj le ob taki knjigi se je moč pripravljati s pridom na pouk in ponavljanje. Dokler pa ne bomo imeli jasno začrtane snovi, tako dolgo tudi ne bodemo imeli jasnih podrobnih učnih načrtov in tako dolgo tudi ne bodeta jasna naš pouk in naše ponavljanje. Brez jasnosti pa ni uspehov. Kamoli stalnosti . . .!

Končno naj omenim, da se takih in enakih knjig ne more dati v tisk. Zakaj one se morajo ozirati predvsem na potrebe prebivalstva dotičnega šolskega okoliša. Moralo bi se jih tiskati torej toliko, kolikor je šol. Da pa to ni mogoče, ve vsakdo. Tudi ne trdim, da se mora vsakdo opirati ravno na podobe Karla Janskega. Kolikor glav, toliko misli! Nobeden pa mi menda ne bode oporekal, da bi bila taka knjiga vredna zlata. Zakaj ona bi olajšala mahoma delo vsemu učiteljstvu. Trud, ki ga je zahtevala sestava, bi se pozabil kmalu. Nikdar pa bi se ne izbrisala vzgojovalna sled, ki bi jo povzročila zgoraj omenjena knjiga.

Morda mi bode rekel kdo, da bi bila vsa stvar potem preveč enostranska. Tega domislim individualnosti učiteljeve in pa individualnosti otrok. Individualnost učiteljeva in individualnost otrok izpreminja snov nehote. In prav to je samostojnost! . . .

Pa še nekaj dobrega ima enotno poučevanje. Zakaj ono stremi za idealom posamične vzgoje. In za tem mora stremiti vsaka celokupna vzgoja. Čim enotnejša je ista, tim večje vrednosti je. Do take pa nas privedo samo podrobni učni načrti, izdelani analitičnim putem.

Vsestranska obravnava številnega obsega 1 do 10.

Eliza Kukovec.

nogo viharjev zbuja v krogu elementar-učiteljev vprašanje naj se li že v prvem šolskem letu obravnavajo vse računске operacije namreč poleg prištevanja, odštevanja tudi dopolnjevanje, razstavljanje, množenje, merjenje in deljenje.

Večina strokovnjakov označuje dopolnjevanje, razstavljanje, množenje, merjenje, deljenje v prvem šolskem letu kot preobtežo, mehanizem in nesmisel trdeč, da duh novincev še ni zmožen te operacije zapopasti. Strastno se borijo v okrajnih konferencah za eliminacijo navedenih operacij iz učnih načrtov za prvo šolsko leto.

Kdor se pri poučevanju strogo drži nazornosti, istemu je ta strast neumevna.

Diesterweg piše v svojem slavnem delu „Wegweiser“: Alle Grundoperationen lassen sich anschaulich machen; der Schritt von der konkreten Zahl zur abstrakten (reinen) ist ein ganz kleiner. Einsicht, Übung und Anwendung gehen immer zusammen.

To teoretiško izraženo načelo predstavljeno v prakso se pokaže v sledeči obliki:

1. Prištevanje.

Podavanje.

Naloga: $4 + 4$.

Nazorila:

na mizi: 4 bele kocke + 4 črne kocke.

na računilu: 4 bele krogle + 4 črne krogle.

na tabli: 4 bele pike + 4 rdeče pike.

Učenci govore:

- a) 4 bele kocke + 4 črne kocke = 8 kocek
 4 bele krogle + 4 črne krogle = 8 krogel
 4 bele pike + 4 rdeče pike = 8 pik.
- b) brez označevanja barve:
 4 kocke + 4 kocke = 8 kocek
 4 krogle + 4 krogle = 8 krogel
 4 pike + 4 pike = 8 pik.

c) brez imena računikov:

$$4 + 4 = 8$$

$$4 + 4 = 8$$

$$4 + 4 = 8.$$

Posnetek.

Kateri račun ste se sedaj učili?

$$4 + 4 = 8.$$

Se zapiše pod pikami na tabli.

$$\begin{array}{ccc} \cdot & \cdot & \\ \cdot & \cdot & \\ 4 & + & 4 = 8. \end{array}$$

Uporaba.

4 jabolka + 4 jabolka

4 orehi + 4 orehi

4 vinarji + 4 vinarji.

4 m + 4 m

4 l + 4 l.

Vaja.

Iz računice 10. stran 3. naloga.

$$\begin{array}{ccc|ccc|ccc|ccc} 2 & + & 4 & & 3 & + & 4 & & 1 & + & 4 & & 3 & + & 2 \\ 3 & + & 4 & & 4 & + & 4 & & 2 & + & 2 & & 3 & + & 4 \\ 4 & + & 4 & & 2 & + & 4 & & 4 & + & 4 & & 4 & + & 2 \end{array}$$

Obravnava.

a) Učenec čita posamezni račun.

b) Učitelj ga zapiše na tablo.

c) Operacija: Katero število moramo nastaviti? (2) Kaj storiti, ker stoji tukaj znamenje +? (Pridjati.) Koliko? (4) Koliko je to skupaj? (6) Se zapiše.

Kot nazorilo služijo orehi na mizi, krogle na računu. Učenci račune dejansko izvršujejo. Učitelj podatke zabeleži. V posrednem pouku ali pa kot domačo nalogo izdelajo učenci na svojih tablicah še enkrat vse navedene račune. Vsak račun opremijo z risbo.

$$\begin{array}{l} 2 + 4 = 6 \quad \dots | \dots \\ 3 + 2 = 5 \quad \dots | \dots \end{array}$$

2. Odštevanje.

Naloga: $8 - 4$.

Podavanje, abstrakcija in uporaba se vrši na isti način kakor pri nalogi $4 + 4$.

Vaja.

Iz računice 10. stran 4. naloga.

$$\begin{array}{ccc|ccc|ccc} 8 & - & 4 & & 5 & - & 4 & & 6 & - & 3 \\ 6 & - & 4 & & 4 & - & 4 & & 7 & - & 1 \\ 7 & - & 4 & & 8 & - & 2 & & 8 & - & 3 \end{array}$$

Obravnava

se vrši po tipiški razporedbi:

- a) Učenec čita račun iz računice.
- b) Učitelj ga zapiše na tablo.
- c) Operacija. Katero število nastaviti? (8) Kaj storiti, ker stoji tukaj znamenje —? (Proč vzeti.) Koliko? (4) Stori to! Preštej, koliko je ostalo? (4) Se zapiše.

Kot nazorilo služijo zopet

- a) orehi na mizi
- b) krogle na računilu.

Učenci račune dejansko izvršujejo. Učitelj zabeleži samo podatke.

Kot samovajo računijo učenci na svojih tablicah te naloge še enkrat.

Vsako nalogo opremijo z risbo.

$$\begin{array}{r} 5 - 4 = 1 \quad \\ 7 - 1 = 6 \quad \end{array}$$

(Dalje.)

Književno poročilo.

Novosti.

„Iz življenja našega cesarja“. Avstrijski narodi se pripravljajo, da izrazijo svojemu cesarju povodom Njegove 60letnice vladanja čustva ljubezni, zvestobe in vdanosti. Tudi šola, ki je v prvi vrsti poklicana, da vceplja v mlada otroška srca patriotični čuti, v tem oziru ne bode zaostala, tudi mladina slovenska bode slavila spomin na tako redko svečanost svojega očeta in dobrotnika. V ta namen je sestavil tudi tovariš A. Kosi primeren spis pod zgoraj označenim naslovom.

Ni to suhoparna biografija našega vladarja, tudi ne obširno popisovanje raznih vojsk, pač pa kitica zanimivih in mičnih dogodkov iz življenja presvetlega jubilaranta. Pisatelj je uporabil v tem oziru vse vire, ki so mu bili na razpolago ter posnel iz njih samo to, kar v resnici zanima mladino.

Knjižica je vredna, da jo toplo priporočamo v mnogoštevilno nabavo.

Cena enemu izvodu 24 h, 50 izvodov 9 K, 100 izvodov 16 K. — Dobiva se pri izdajatelju v Središču.

Družba sv. Mohorja v Celovcu je podarila svojim članom za l. 1909 tele knjige: 1. Zgodbe sv. pisma. 15. snopič. 2. Presv. srce Jezusovo. Molitvenik. 3. Umni čebelar. 2. snopič. 4. Simon Gregorčič: **Poezije** (ilustrovano). 5. Slovenske Večernice. 61. zvezek in 6. Koledar za l. 1909. O posameznih knjigah še morda izpregovorimo o priložnosti.

Hrošči in žuželjke v podobah. 137 barvanih podob s slovenskimi, nemškimi in latinskimi imeni. Izdal in založil L. Schwentner v Ljubljani. Cena 80 h, po pošti 90 h. Slike so dobro pogojene zato tudi delce lahko priporočamo, želeč mu mnogo odjemalcev.

Razgled.

Listek.

* Družba sv. Mohorja šteje letos **84.389 udov**, t. j. 5533 več, kakor lani.

Imela je družba leta 1899 udov	78.103,
" 1900 "	78.596,
" 1901 "	76.110,
" 1902 "	80.046,
" 1903 "	76.058,
" 1904 "	81.598,
" 1905 "	83.572,
" 1906 "	81.879,
" 1907 "	79.146,
" 1908 "	84.389,

Družba torej sicer ni še dospela popolnoma na vrhunec l. 1904, a vendar je upati, da bode to število prekoračilo v teku prihodnjih let. Saj ljudje veliko več berejo kot nekdanj, in Družba si bo prizadevala, dajati ljudem berila, ki bode res za vse.

Mohorjanov pride letos na:

1. Goriško nadškofijo	9841 (+ 746)	udov.
2. Krško škofijo	6350 (+ 107)	"
3. Lavantinsko škofijo	25650 (+ 1918)	"
4. Ljubljansko škofijo	33360 (+ 2353)	"
5. Tržaško-kopersko škofijo	4454 (+ 83)	"
6. Sekovsko škofijo	419 (— 3)	"
7. Škofiji Poreč in Krk	168 (+ 60)	"
8. Dalmatinske škofije	239 (— 68)	"
9. Zagrebško nadškofijo	487 (— 7)	"
10. Djakovsko škofijo	67 (— 16)	"
11. Bosniške škofije	170 (— 43)	"
12. Somboteljsko škofijo	277 (+ 59)	"
13. Videmsko nadškofijo	258 (+ 18)	"
14. Razne kraje v Evropi	345 (— 8)	"
15. Ameriko	2067 (+ 39)	"
16. Afriko in Azijo	237 (+ 5)	"

Vkup 84.389 (+ 5533) udov.

Torej dobi letos slovenski narod od Družbe sv. Mohorja iznova 506.334 lepih knjig. 11.275.810 knjig je družba do lanskega leta podala Slovincem, z letošnjimi pride torej na številko 11.882.144. Kdo preceni, koliko se je v teh spisih dalo Slovincem izobrazbe, koliko zabave koliko razvedrila, koliko veselja, koliko se je slabega zabranilo. Zato pa je slovenskega naroda častna dolžnost, delati tudi zanaprej za ta zavod, za katerega Slovence drugi narodi zavidajo, katerega drugi posnemajo.

I in v. Pretežna večina Slovencev izgovarja I na koncu besed kot v. Gorenjke pa izgovarjajo v tudi v podaljšanih besedah n. pr. sem „bva“, sem „šva“. Belokranjci in Obmurci izgovarjajo čisti I. Nespametno bi bilo, zahtevati v teh krajih, da bi učenci v šoli izgovarjali I kot v. Pa tudi drugod je zaradi pravopisa bolje, ako učenci — zlasti v nižjih razredih — izgovarjajo čisti I.

Veha in vega. Veha pri sodu je znana stvar, poznamo pa tudi vegaste duri in vegasto mizo. To omenimo zaradi tega, ker nekateri trde, da se je naš slavní matematik Vega prvotno pisal Veha in da „vega“ niti slovenska beseda ni. — Enaka geografska imena pri Slovanih. Tako n. pr. Krakovo (predmestje Ljubljane, mesto v Galiciji), Trnovo (predmestje Ljubljane, mesto v Bulgariji), Kostanjevica (kraj na Goriškem, Kranjskem in Hrvaškem), Krka (reka na Kranjskem in v Dalmaciji), Krim (gora na Kranjskem, polotok v Rusiji), Morava (reka na Moravskem, Srbskem in Bolgarskem), Praha (mesto na Češkem, predmestje Varšave) itd. Ta imena dokazujejo bližnje sorodstvo slovanskih plemen.

Matematična smešnica. Učitelj matematike se trudi brezuspešno dopovedati trdo-glavemu učencu, kaj pomeni v računstvu $a + b + c = d$. Učitelj je s svojo potrpežljivostjo na koncu, tedaj pa napiše na šolsko desko $b + k + v = g$ ter reče učencu: „To bodeš vendar umel, ako ti povem, da b znači bik, k krava, v vol in g govedo. — Pazi še na ta zgled $b + h + j = s$ ter misli b znači breskev, h hruško, j jabolko in s sadje. Ponovi izraz $b + h + j = s$ sedaj z omenjenimi besedami!“ Učenec stori to in sedaj se mu začne jasnití v glavi. — Z —

Kronika.

* **Četrti mednarodni esperantski kongres v Draždanih** od 16. do 22. avgusta je uspel nad vse sijajno. Svojo praktično porabnost je dokazal esp. že nešteto krat. Uprizoritev Goethejeve „Ifigenije na Tavridi“ in neštete pevske točke pa so pokazale, da je poraben esp. tudi za umetniške smotre. Zanimiv je bil poizkus s šolskimi otroki v starosti od 10 do 13 let, ki so vkljub kratki učni dobi 7 tednov odgovarjali v svetovnem jeziku jako gladko. Za prihodnje leto se je določilo za kongres mesto Chataqua pri Novem Jorku in Barcelona. Slovenci na tem kongresu še nismo imeli zastopnika, ker se še ne zavedamo velikega pomena svetovnega jezika. Da se obrne to deloma na bolje, opozarjamo zopet na „slovenski esperantski krožek“, ki razpošilja zastoj tozadevne brošurice in letake in ki nabira naročnike za slovansko esp. slovnico. Naročniki za knjigo, ki bo stala približno 2 K ter se razpošiljala po poštnem povzvetju, naj pošljejo nemudoma svoje naslove na imenovani krožek (Juršinci pri Ptuj, Štajersko).

* **Šolske reforme.** Naučno ministrstvo si je stavilo še celo vrsto nalog, ki jih reši prihodnje mesece. Najprej se temeljito revidirajo učni načrti obstoječih gimnazij in realk ter se popolnoma izpremené. Istotako se revidirajo učne knjige ter sčasoma nadomeste z novimi. Nadalje izda ministrstvo nove predpise za izpraševanje učiteljstva. Obenem z gimnazijami in realkami se reformirajo tudi učiteljišča. Tudi glede disciplinarnih predpisov se izvrše že prihodnje leto temeljite izpremembe.

* **Koliko šol vzdržuje Budimpešta.** Ogrska prestolnica zdrži 16 raznovrstnih šol, med temi 2 veliki realki, 3 višje trgovske šole, 2 višji dekliški šoli in gimnaziji, 1 obrtno risarsko šolo, 11 deških meščanskih šol, 16 dekliških meščanskih šol, 90 ljudskih šol, 3 sirotišnice in šole društva za reševanje mladine, 66 zavodov za varstvo otrok, 7 trgovskih tečajev za ženske, 4 obrtniške šole, 6 šol za trgovske pomočnike, 44 šol za rokodelske pomočnike in 6 ponavljalnih šol. V vseh teh šolah poučuje 2361 učiteljev in učiteljic, ki poučujejo skupno 82.897 učencev in učenk.

* **Kmetijsko šolstvo v Srbiji.** Ministrstvo kraljevine Srbske se je nedavno odločilo, da se čimprej osnuje na vseučilišču v Belgradu fakulteta za poljedelstvo. Odredilo je v to svrhu, da se del čistega dobička srbske državne loterije podeli temu vseučilišču. Dotična fakulteta bo začasno imela tri oddelke: poljedelski, gozdarski in kulturnotehniški oddelek.

Konferenca srbskega učiteljstva iz Hrvatske in Slavonije se je vršila 29.—30. julija v Zagrebu. Nje glavni namen je ustanovitev velike organizacije srbskega učiteljstva v hrvatski kraljevini, ki izdaje v novejšem času tudi izborno revijo „Srbski učitelj“.

RAZPIS NATEČAJA.

Učiteljske službe.

Štev. 408.

Na dvorazredni ljudski šoli pri Sv. Antonu je stalno popolniti mesto nadučitelja z dohodki II. plačilnega reda.

Prošnje za to službo je vlagati po službenem potu pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Antonu do 19. septembra 1908.

Okrajni šolski svet v Sevnici, dne 19. avgusta 1908.

Štev. 631/II.

Na šestrazredni ljudski šoli v Poličanah se namesti učiteljska služba z rednimi dohodki po III. krajnem razredu, in sicer stalno.

Redno opremljene prošnje je poslati krajnemu šolskem svetu v Poličanah, pošta Poličane, do 30. septembra 1908.

Dokazati je usposobljenost obeh deželnih jezikov. Služba se odda prosilcem brez razlike spola.

Okrajni šolski svet Slov. Bistrica, dne 15. avgusta 1908.

Predsednik: Attems.

Štev. 2337/08/P.

Na štirirazredni ljudski šoli pri Sv. Lovrencu v Slov. Goricah se stalno namesti služba učiteljice z dohodki po III. krajnem razredu in s prosto izbo.

Prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 30. septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Lovrencu v Slov. goricah, pošta Juršinci. Dokazati je znanje obeh deželnih jezikov.

Okrajni šolski svet ptujski, dne 1. septembra 1908.

Predsednik.

Naprednemu in zavednemu učiteljstvu!

Vsakdo bodi naročnik „Zavezinih“ listov, ki so:

Učiteljski Tovariš **Popotnik**
Zvonček **Domače ognjišče.**

POPOTNIK

izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in stane na leto 6 K, pol leta 3 K, četrť leta 1 K 50 v. Posamezni zvezki stanejo 50 v.

Naročnino in reklamacije

sprejema »Zavezin« blagajnik Fr. Luznar v Kranju. — Rokopise pa je pošiljati ravnatelju M. J. Nerat-u v Maribor, Kokoschineggallee.